

Analiza potrzeb potencjalnych beneficjentów XI Priorytetu POIiŚ w zakresie działań przewidzianych do realizacji w ramach Priorytetu z uwzględnieniem stanu infrastruktury społecznej w sektorze kultury

Raport z badań ewaluacyjnych

Kraków, listopad 2010

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Spis treści

<i>Streszczenie</i>	3
<i>Executive Summary</i>	8
<i>Wprowadzenie</i>	13
<i>Metodologia</i>	15
<i>Opis wyników badania w oparciu o pytania ewaluacyjne</i>	20
Cel 1. Diagnoza i ocena stanu i zróżnicowania przestrzennego infrastruktury w sektorze kultury	26
Cel 2. Identyfikacja i ocena potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ i ich wpływu na cele Programu....	48
Cel 3. Ocena stopnia zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych w kontekście ich gotowości do realizacji w obecnej perspektywie finansowej.	73
<i>Wnioski i rekomendacje</i>	83
<i>Załącznik 1. Lista badanych potencjalnych beneficjentów</i>	90
<i>Załącznik 2. Lista instytucji, które wzięły udział w zogniskowanych wywiadów grupowych</i>	96
<i>Spis tabel</i>	97

Streszczenie

Niniejszy raport przedstawia wyniki badania ewaluacyjnego pt. *Analiza potrzeb¹ potencjalnych beneficjentów² XI Priorytetu POIiŚ w zakresie działań przewidzianych do realizacji w ramach Priorytetu z uwzględnieniem stanu infrastruktury społecznej w sektorze kultury*. Badanie zostało zrealizowane w okresie wrzesień – listopad 2010 r. Objęto nim grupę 200 potencjalnych beneficjentów XI Priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, 16 przedstawicieli wszystkich urzędów marszałkowskich oraz 4 przedstawicieli Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Założenia badawcze

Głównym celem badania było uchwycenie i zdiagnozowanie konkretnych potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów w sektorze kultury. W badaniu zostały scharakteryzowane potrzeby tych beneficjentów, którzy odpowiadają inwestycyjnym i tematycznym wymaganiom XI Priorytetu POIiŚ.

Cele szczegółowe badania były następujące:

Cel 1. Diagnoza i ocena stanu i zróżnicowania przestrzennego infrastruktury w sektorze kultury.

Cel 2. Identyfikacja i ocena potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ i ich wpływu na cele Programu.

Cel 3. Ocena stopnia zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych w kontekście ich gotowości do realizacji w obecnej perspektywie finansowej.

Zaprojektowany model badawczy pozwolił ująć najważniejsze potrzeby i przeszkody stojące na drodze inwestycji w kulturę. Przedmiotem tego badania były instytucje kultury, które w przyszłości mają szansę stać się beneficjentami Programu Infrastruktura i Środowisko. Zidentyfikowanie ich potrzeb i możliwości ich realizacji stanowi ważne zadanie, które daje możliwość stworzenie obiektywnego obrazu zaniedbań i deficytów inwestycyjnych, w sektorze kultury w Polsce.

¹ Przez ”potrzebę ” należy rozumieć potrzeby inwestycyjne w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ. Ponadto szczegółowe informacje nt. typów projektów znajdują w Uszczegółowieniu Programu, który jest dostępny na stronie internetowej www.poiis.gov.pl/dokumenty

² Przez potencjalnych beneficjentów należy rozumieć zarówno podmioty, które już aplikowały w ramach XI Priorytetu POIiŚ oraz grupy potencjalnie wymienione w *Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - XI Priorytet POIiŚ*.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Metodologia

Metodologia zakładała postępowanie badawcze przeprowadzone w kilku etapach, które miały na celu zidentyfikowanie potencjalnych beneficjentów, ich potrzeb inwestycyjnych oraz stopnia realizacji projektów inwestycyjnych w kontekście ubiegania się o wsparcie w ramach XI Priorytetu POIiŚ. Badanie zrealizowało założone cele badawcze i doprowadziło do odpowiedzi na szczegółowe pytania ewaluacyjne przy pomocy różnych technik badawczych, tj. analiz desk research, indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI), wywiadów indywidualnych wspomaganych komputerowo (PAPI) oraz zogniskowanych wywiadów pogłębionych (FGI).

Najważniejsze wyniki badań:

Przeprowadzone badania pozwoliły na wskazanie następujących wniosków:

- W infrastrukturze sektora kultury w Polsce wyraźnie zarysowują się dysproporcje pomiędzy województwami niedofinansowanymi lub przeznaczającymi na finansowanie kultury małe kwoty, a tymi, które traktują kulturę jako znaczący obszar rozwoju własnego regionu. Instytucje z tych ostatnich województw przodują również wśród beneficjentów, którzy otrzymali wsparcie z XI Priorytetu POIiŚ.
- W żadnym województwie nie brakuje, w opinii respondentów, jednostek kultury, które można uznać za ponadregionalne. Takie obiekty znajdują się na terenie każdego województwa, różnice dotyczą ocen dotychczasowych inwestycji w te obiekty i ogólnego stanu obiektów kultury w województwie.
- Oceniany przez respondentów stan sektora kultury był skorelowany ze wskaźnikiem przyrostu PKB. W województwach słabszych ekonomicznie przywiązywano mniejszą wagę do kultury, jako istotnej przestrzeni inwestycji ekonomicznych i gorzej oceniano swoje szanse w konkurencji na tym polu z województwami dysponującymi większym budżetem. Pracownicy urzędów marszałkowskich w województwach o niższym wskaźniku PKB podkreślali, że w ich planach rozwojowych kultura ma mniejsze znaczenie niż inne obszary inwestycyjne. Respondenci Ci źle oceniali szanse na poprawę tej sytuacji wskazując, jako przyczynę tego stanu, słabe przygotowanie inwestycji i brak środków finansowych na ich realizację. Jednocześnie wskazywano na bardzo istotne potrzeby finansowe we wszystkich trzech obszarach działań XI Priorytetu POIiŚ z naciskiem na renowację i utrzymanie obiektów zabytkowych.
- Najwięcej potrzeb potencjalnych beneficjentów dotyczy odnowy i rewitalizacji obiektów zabytkowych. Aż 58% badanych, twierdzi, iż posiada obiekt wpisany do rejestru zabytków. Sporym zainteresowaniem cieszy się możliwość zakupu i remontu trwał-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

go wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej. Część respondentów postulowała również, by działania związane z odnową obiektów zabytkowych połączyć ze zmianą lub dostosowaniem funkcji tych obiektów na cele kulturalne. Kompleksowe podejście do zarządzania dziedzictwem kulturowym powinno znaleźć odzwierciedlenie w działaniach XI Priorytetu POIiŚ.

- Ilościowo największą część potencjalnych beneficjentów stanowią instytucje, których organem prowadzącym jest samorząd lub Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. 9% stanowią instytucje zarządzane przez kościoły lub związki wyznaniowe. Natomiast tylko 2 badane instytucje prowadzone są przez organizacje pozarządowe.
- W zdecydowanej większości instytucje te posiadają też potencjał finansowy do wykazania wkładu własnego i posiadają odpowiedni potencjał organizacyjny umożliwiający realizację inwestycji. Potrzeby inwestycyjne 58% badanych oscylują między 4 a 20 mln zł. Inwestycje powyżej 20 mln zł planuje natomiast 22% badanych instytucji. Wiele planów rozwoju instytucji związanych jest ze zwiększeniem zatrudnienia, 52% potencjalnych beneficjentów planuje zatrudnić od 2 do 100 osób w wyniku realizacji inwestycji.
- Zarówno badani potencjalni beneficjenci, jak i przedstawiciele urzędów marszałkowskich zgodnie twierdzą, że bez środków z UE, w tym pochodzących z XI Priorytetu POIiŚ, nie byłoby w stanie zrealizować swoich planów inwestycyjnych. Ani budżet instytucji kultury, ani województwa nie jest w stanie udźwignąć tak dużej skali inwestycji.
- Zgłaszane przez potencjalnych beneficjentów potrzeby inwestycyjne nie tylko odzwierciedlają stan infrastruktury sektora kultury, ale również są zgodne z celami XI Priorytetu POIiŚ. Jednak największe potrzeby dot. odnowy substancji zabytkowej obiektów kultury, lub też dostosowania jej do działalności kulturalnej. Dlatego to Działanie 11.1. *Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym* w największym stopniu spełnia oczekiwania i potrzeby potencjalnych beneficjentów. Należy jednak pamiętać o kolejnej ważnej grupie beneficjentów, tj szkołach i uczelniach artystycznych (potencjalni beneficjenci Działania 11.3 *Infrastruktura szkolnictwa artystycznego*), stanowiących ¼ badanych, które także zgłaszają zasadne potrzeby inwestycyjne w zakresie infrastruktury.
- Należy pamiętać o dysproporcjach przestrzennych w dostępie do środków pochodzących z XI Priorytetu POIiŚ. Niektóre województwa nie realizują żadnego projektu fi-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

nansowanego ze środków XI Priorytetu POIiS (tj. zachodniopomorskie i lubuskie). Taki stan rzeczy nie znajduje jednak uzasadnienia w opisanym stanie infrastruktury sektora kultury. Województwa te charakteryzują się mniejszym nasyceniem instytucji kultury, posiadają natomiast tyle samo obiektów zabytkowych, co reszta regionów w Polsce. Na drugim biegunie są województwa, które realizują po 8, 7 projektów finansowanych w ramach XI Priorytetu POIiS, np. mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie. Te regiony nadal wygrywają w grze o dostęp do środków finansowych. Ukazuje to rosnące dysproporcje w dostępie do funduszy między najsilniej i najsłabiej rozwiniętymi regionami. Natomiast z badań kwestionariuszowych wśród potencjalnych beneficjentów wynika, że we wszystkich województwach istnieją instytucje, które spełniają warunki aplikowania do XI Priorytetu POIiS.

- Oceniając stopień zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów należy podkreślić, iż istnieje spore zainteresowanie dostępem do środków pochodzących z XI Priorytetu POIiS. Wielu badanych jest już przygotowane do aplikowania o fundusze lub znajduje się na etapie intensywnych przygotowań. Wynika to głównie z tego, że ok. 50% badanych potencjalnych beneficjentów posiada już odpowiednią dokumentację techniczną i inwestycyjną umożliwiającą rozpoczęcie odpowiednich działań.
- W kwestii potencjału finansowego, większość badanych jest w stanie zagwarantować środki na pokrycie wkładu własnego. Mogą one pochodzić z budżetu organizatora instytucji kultury (najczęściej są to jednostki samorządu lub Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Należy jednak zauważyć, że istnieje potencjalny problem z uzyskaniem środków na wkład własnych w przypadku obiektów zabytków, których właścicielem są m.in. kościoły i gminy wyznaniowe. Ta grupa potencjalnych beneficjentów jasno wskazywała na problem zagwarantowania odpowiednich sum.
- Największym doświadczeniem i potencjałem organizacyjnym charakteryzują się potencjalni beneficjenci, którzy w ciągu ostatnich lat mieli możliwość realizowania projektów inwestycyjnych np. ze środków ZPORR lub Regionalnych Programów Operacyjnych. Doświadczenie zdobyte w tych Programach, procentuje i daje szansę na udźwigniecie kolejnych wyzwań w postaci nowych wielomilionowych projektów inwestycyjnych finansowanych ze środków UE. Dla mniej doświadczonych szansą jest odpowiednie wsparcie instytucji publicznych w zakresie pomocy organizacyjnej i merytorycznej. Rozwinięcie takiego systemu wsparcia, choćby za pośrednictwem urzędów marszałkowskich jest szansą dla rozwoju odpowiednich kompetencji wśród mniej doświadczonych potencjalnych beneficjentów.

Podsumowanie rekomendacji

Wyróżniono pięć rekomendacji mających służyć lepszemu dopasowaniu wydatkowania środków europejskich do zbadanych i przedstawionych potrzeb w zakresie infrastruktury potencjalnych beneficjentów.

Rekomendacja 1. Zwiększenie środków finansowych na XI Priorytet „Kultura i dziedzictwo kulturowe”. Proporcjonalnie największe dodatkowe środki powinny zostać przekazane na Działanie 11.1 „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym” oraz na Działanie 11.2 „Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”, a następnie na Działanie 11.3 „Infrastruktura szkolnictwa artystycznego”. Wyniki badań potwierdzających te rekomendacje zostały opisane na stronach 71 i 71.

Rekomendacja 2. Zwiększenie środków na program Promesa Ministra Kultury lub inne alternatywne źródła finansowania kultury, w tym m. in. na wspieranie wkładu własnego beneficjentów. Wyniki badań potwierdzających te rekomendacje zostały opisane na stronach 81 i 82.

Rekomendacja 3. Włączenie problematyki rozwoju kultury do strategii horyzontalnej kraju oraz strategii rozwoju poszczególnych regionów kraju. Wyniki badań potwierdzających te rekomendacje zostały opisane na stronach 46 i 47.

Executive Summary

This report presents the results of the evaluation study "Analysis of the needs of potential beneficiaries XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment for action to be implemented under the priority of the state of social infrastructure in the cultural sector. The survey was conducted during September - November 2010. Research included a group of 163 potential beneficiaries XI Priority of Operational Programme Infrastructure, 16 representatives of all the marshals' offices, and four representatives of the Ministry of Culture and National Heritage.

Research Assumptions

The main objective was to capture and diagnose the specific needs of potential beneficiaries of investment in the cultural sector. The study characterized the needs of those beneficiaries who meet requirements of investment in XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment.

The specific objectives of the study were as follows:

Objective 1. Diagnosis and assessment of infrastructure and spatial differences in the cultural sector.

Objective 2. Identification and assessment of investment needs of potential beneficiaries in the XI Priority of Operational Program Infrastructure and Environment field of possible actions to be implemented under the and its impact on the objectives of the Programme.

Objective 3. Presentation of reported investment needs in terms of their readiness to implement in the current financial perspective.

Proposed methodological model allowed to recognize general needs and obstacles of investment in the area of culture. The subject of this study were the cultural institutions which will have a chance to become the beneficiaries of XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment. Identification of their needs and possibilities of their implementation is an important task, which enables to reflect objective conditions of financial deficits in the cultural sector in Poland.

Methodology

The methodology assumed conduct research carried out in several stages, which were designed to identify potential beneficiaries investment needs and the degree of implementation of investment projects in the context of the process of application for financial support under XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment. The study led to a response of specific evaluation questions using different research techniques, such as desk research analysis, individual in-depth interviews (IDI), computer-assisted personal interviews (PAPI) and focused group interviews (FGI).

Key findings:

The research allowed to identify the following conclusions:

- The infrastructure of the cultural sector in Poland, clearly outline the disparities between underfunded provinces and those who treat culture as an important area of development of their region. The institutions of the latter province also at the forefront among the beneficiaries who received support from XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment.
- In no region does not lack, in the opinion of respondents, cultural units, which can be regarded as supraregional. Such objects are located in every province. There are differences in assessments of existing investments in these facilities and the general state of cultural facilities in the province.
- Assessed by respondents stage of the cultural sector was correlated with the rate of growth of GDP . The economically weaker provinces attached less importance to culture as an important area of economic investment and less assessed their chances in the competition in this field with the provinces with an in bigger budget. Employees marshals' offices in the provinces with a lower rate of GDP emphasized that in their development plans culture is less important than other areas of investment. Those respondents pointing out as the cause of this condition, poor preparation and lack of investment funds for their implementation. At the same time pointed to the important financial needs in all three areas of activities with a focus on renovating and maintaining historic buildings.
- Most relates to the needs of potential beneficiaries of urban redevelopment and renewal of historic buildings. As many as 58% of respondents said that the object has entered the register of monuments. Considerable interest has an opportunity to purchase and repair of durable equipment to carry out cultural activities. Some respondents also requested that activities related to the rehabilitation of historic buildings

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

combined with changing or adapting the function of these buildings for cultural purposes. A comprehensive approach to managing cultural heritage should be reflected in the activities of the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment.

- Quantitatively, the largest share of potential beneficiaries are the institutions which the government is the lead authority or the Ministry of Culture and National Heritage. 9% of the institutions are managed by churches or religious associations. However, only two institutions are run by non-governmental organization.
- The majority of these institutions also have the potential to demonstrate the financial contribution and have appropriate organizational capacity to implement investments. The investment needs 58% of respondents are between 4 and 20 million PLN. Investments of more than 20 million PLN plans while 22% of the surveyed institutions. Many development plans of respondents are associated with increased employment, 52% of potential beneficiaries of the plans employ from 2 to 100 people by the investment .
- Reported by potential beneficiaries of the investment needs not only reflect the state of infrastructure in the cultural sector, but also are consistent with the objectives of the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment. However, the greatest needs regarding regeneration of the substance of the historic cultural sites, or adapt it to cultural activities. Therefore, this action 11.1. "The protection and preservation of cultural heritage of supra-regional" best matches the expectations and needs of potential beneficiaries. However, do not forget about another important group of beneficiaries, schools and art schools, which are ¼ of respondents (Action 11.3).
- However, note also the spatial disparity in access to funds from the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment. There are provinces in which does not pursue any project funded by the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment (Zachodniopomorskie and Lubuskie). This state of affairs is not justified in the described state of infrastructure in the cultural sector. These Voivodeships are characterized by lower saturation of cultural institutions, but also have a lot of historic buildings as the rest of the regions. On the opposite side are the rates of the province, which carry the 8, 7 projects funded under the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment, for example mazowieckie, dolnośląskie. These regions continue to win the game for access to re-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

sources. This phenomenon demonstrates the growing disparity in access to funding between the most and least developed regions. However, from a questionnaire study among the potential beneficiaries show that in all the province there are institutions which meet the conditions of XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment.

- According to claim both the respondents how potential beneficiaries and representatives of the marshals' offices without funds from the EU, including from the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment, were not able to realize their investment plans. Neither the budget of the institutions of culture or region can not sustain such a large-scale investments.
- Reported by potential beneficiaries of the investment needs not only reflect the state of infrastructure in the cultural sector, but also are consistent with the objectives of the XI XI the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment. However, the greatest needs regarding regeneration of the substance of the historic cultural sites, or adapt it to cultural activities.
- In assessing the severity of reported investment needs of potential beneficiaries must be stressed that there is considerable interest in accessing funds from the XI Priority of Operational Programme Infrastructure and Environment. Many of those surveyed are now ready to apply for funds or in preparation. This is mainly due to the fact that approximately 50% of potential beneficiaries already have the relevant technical documentation and investors can start the appropriate action.
- In terms of financial capacity, the vast majority of those surveyed are able to guarantee funds to cover their own contribution. They may come from the budget of the organizer of cultural institutions (usually local government or the Ministry of Culture and National Heritage). It should be noted, however, that there is a potential problem of obtaining funds for their contribution in the case of historic buildings, owned by churches and religious communities. This group of potential beneficiaries clearly highlighted the issue to ensure adequate amounts.
- The greatest experience and organizational capabilities are characterized by potential beneficiaries, who in recent years have the opportunity to carry out investment projects, for example, from the Integrated Regional Operational Programme (ZPORR) and Regional Operational Programmes (RPO). Experience gained in these programs, pays off and gives a chance to carry the new challenges in the form of new multi-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

million dollar investment projects financed by EU funds. For the less experienced a chance is adequate support for public institutions in the field of organizational and substantive support. Developing such a system of support, even through the marshals is an opportunity for the development of appropriate competencies among the less experienced the potential beneficiaries.

Wprowadzenie

Niniejszy raport został przygotowany przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej - Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie, w odpowiedzi na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach zamówienia usługi wykonania badania ewaluacyjnego pt. *„Analiza potrzeb³ potencjalnych beneficjentów⁴ XI Priorytetu POIiŚ w zakresie działań przewidzianych do realizacji w ramach Priorytetu z uwzględnieniem stanu infrastruktury społecznej w sektorze kultury”*.

W ramach XI Priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktury i Środowisko *„Kultura i dziedzictwo kulturowe”* przewiduje się komplementarne wsparcie rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim i światowym, w tym szczególnie zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO oraz uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.

Kultura i polski dorobek kulturowy traktowane są w tym Priorytecie jako jeden z głównych elementów wpływających na pozytywny wizerunek kraju, identyfikujący i kształtujący obraz Polski na świecie, element przewagi strategicznej w procesie definiowania miejsca i pozycji Polski w Unii Europejskiej. Kultura pełni istotną funkcję w życiu społecznym, integrując i budując poczucie tożsamości regionalnej i narodowej. Jest także uniwersalnym instrumentem rozwijania współpracy międzynarodowej i kształtowania wspólnej, europejskiej tożsamości kulturowej i społecznej.

Zaprojektowaliśmy model badawczy, który pozwoli ująć najważniejsze potrzeby i przeszkody stojące na drodze inwestycji w kulturę. Przedmiotem tego badania są instytucje kultury, które w przyszłości mają szansę stać się beneficjentami Programu Infrastruktura i Środowisko. Zidentyfikowanie ich potrzeb i możliwości ich realizacji stanowi ważne zadanie, które da nam obiektywny obraz zaniedbań i deficytów inwestycyjnych, w sektorze kultury w Polsce.

³ Przez „potrzebę” należy rozumieć potrzeby inwestycyjne w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ. Ponadto szczegółowe informacje nt. typów projektów znajdują w Uszczegółowieniu Programu, który jest dostępny na stronie internetowej www.poiis.gov.pl/dokumenty

⁴ Przez potencjalnych beneficjentów należy rozumieć zarówno podmioty, które już aplikowały w ramach XI Priorytetu POIiŚ oraz grupy potencjalnie wymienione w *Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - XI Priorytet POIiŚ*.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Badaniem objęte zostały instytucje kultury, które mają znaczenie ponadregionalne, przedstawiciele Urzędów Marszałkowskich oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Badania zostały realizowane w okresie od 15 września do 30 listopada 2010 r.

Cele badawcze

Głównym celem badania było uchwycenie i zdiagnozowanie **konkretnych potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów** w sektorze kultury. W badaniu zostały scharakteryzowane potrzeby tych beneficjentów, którzy odpowiadają inwestycyjnym i tematycznym wymaganiom XI Priorytetu POIiŚ.

Cele badania były następujące:

Cel 1. Diagnoza i ocena stanu i zróżnicowania przestrzennego infrastruktury w sektorze kultury.

Cel 2. Identyfikacja i ocena potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ i ich wpływu na cele Programu.

Cel 3. Ocena stopnia zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych w kontekście ich gotowości do realizacji w obecnej perspektywie finansowej

Do każdego celu badawczego przyporządkowano następując pytania ewaluacyjne:

W ramach celu 1)

- a) Jak przedstawia się przestrzennie zróżnicowanie stanu infrastruktury w sektorze kultury w rozbiciu na poszczególne województwa?
- b) Jakie występują dysproporcje w tym zakresie?
- c) Jak przedstawia się przestrzennie zróżnicowanie zgłaszanych wniosków o dofinansowanie w ramach Priorytetu POIiŚ w rozbiciu na poszczególne województwa?

W ramach celu 2)

- a) Jakie są potrzeby potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ?
- b) Która grupa beneficjentów (zgodnie z listą wyszczególnioną w Uszczegółowieniu POIiŚ) i w ramach których działań XI Priorytetu ma największe potrzeby inwestycyjne?
- c) W jaki sposób planowane inwestycje przyczynią się do osiągnięcia celów XI Priorytetu POIiŚ oraz celów Programu?
- d) Czy potencjalni beneficjenci zrealizują zgłaszane projekty niezależnie od uzyskanej pomocy w ramach XI Priorytetu POIiŚ?

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

- e) Na które z trzech działań w ramach XI Priorytetu POIiŚ powinno się przeznaczyć największe wsparcie, zgodnie ze zgłaszanymi potencjalnymi potrzebami inwestycyjnymi oraz z uwzględnieniem zróżnicowania infrastruktury społecznej?
- f) Czy zgłaszane potrzeby inwestycyjne mają uzasadnienie realizacji w świetle przestawionego stanu infrastruktury kultury?
- g) Jakie są podstawowe bariery i problemy potencjalnych beneficjentów stojące na przeszkodzie realizacji projektów XI Priorytetu POIiŚ.
- h) Czy zgłaszane potrzeby inwestycyjne przez potencjalnych beneficjentów są zgodne z celami XI Priorytetu POIiŚ i adekwatnie odpowiadają na zapisy w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013?
- i) Jakie najczęściej występują typy projektów zgłaszanych przez wnioskodawców? Na jakie inwestycje wnioskodawcy najczęściej starają się o dotacje?

W ramach celu 3)

- a) Jaki jest stopień przygotowania projektów wskazywanych jako potrzeby inwestycyjne? Kiedy potencjalni beneficjenci są w stanie realnie rozpocząć i zakończyć realizację wskazywanych projektów?
- b) Czy potencjalni beneficjenci są w stanie zagwarantować środki na pokrycie wkładu własnego w ramach wskazywanych projektów inwestycyjnych? Jeśli tak, to z jakich źródeł?
- c) Czy potencjał beneficjenta zapewni sprawne wydatkowanie środków i realizację wskazywanego projektu?
- d) Czy potencjał doświadczeń i wiedzy wnioskodawców/beneficjentów jest wystarczający do spełnienia warunków aplikacyjnych? Jakie grupy beneficjentów nie są w stanie spełnić tych warunków?
- e) Czy potencjał finansowy wnioskodawców/beneficjentów jest wystarczający do spełnienia warunków aplikacyjnych? Jakie grupy beneficjentów nie są w stanie spełnić finansowych warunków?

Cały proces badawczy został porządkowany konieczności znalezienia odpowiedzi na wszystkie wyszczególnione powyższej pytania ewaluacyjne. Wyniki zrealizowanych badań w postaci odpowiedzi na każde pytanie zostały zaprezentowane w dalszej części raportu.

Metodologia

Metodologia zakładała postępowanie badawcze przeprowadzone w kilku etapach, które ma na celu zidentyfikowanie potencjalnych beneficjentów, ich potrzeb inwestycyj-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

nych oraz stopnia gotowości do realizacji projektów inwestycyjnych w kontekście ubiegania się o wsparcie w ramach XI Priorytetu POIiŚ. Badanie zrealizowało założone cele badawcze i doprowadziło do odpowiedzi na szczegółowe pytania ewaluacyjne przy pomocy różnych technik badawczych, tj. indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI), wywiadów indywidualnych wspomaganych komputerowo (PAPI) oraz technik jakościowych wywiadów zogniskowanych (FGI).

Badanie przeprowadzono w następujących etapach:

- 1) Etap analizy danych zastanych w celu zdiagnozowania stanu infrastruktury sektora kultury z rozróżnieniem na województwa.
- 2) Etap tworzenia listy potencjalnych beneficjentów XI Priorytetu.
- 3) Etap badania potrzeb inwestycyjnych zidentyfikowanych w drugim etapie jednostek samorządowych, Kościołów i związków wyznaniowych, organizacji pozarządowych, szkół i uczelni artystycznych, instytucji kultury.
- 4) Etap analizy danych ilościowych i jakościowych zebranych w badaniu.
- 5) Etap opracowania raportu.

Projekt ewaluacji

Wykorzystane w badaniu techniki badawcze zapewniają rzetelność i obiektywizm poprzez triangulację (zapewnienie zróżnicowania metod zbierania danych, rodzaju i źródła danych) na różnych poziomach:

W badaniu ewaluacyjnym została zastosowana:

- **triangulacja źródeł danych:** przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane, jak i dane wywołane w trakcie ewaluacji,
- **triangulacja metod badawczych:** łączenie różnych metod w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu, pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej neutralizacji ich słabości,
- **triangulacja perspektyw badawczych:** ewaluacja została przeprowadzona przez zespół badaczy, co pozwoliło na uzyskanie bardziej wiarygodnego obrazu badanego przedmiotu poprzez wzajemną kontrolę realizacji, a także weryfikację i konfrontację dokonywanych analiz i formułowanych wniosków.

Model badawczy zakładał kierowanie się następującymi kryteriami ewaluacyjnymi:

- **skuteczność** rozumiana, jako zgodność skierowanego wsparcia do potencjalnych beneficjentów z możliwościami pozyskania środków unijnych przez te podmioty
- **użyteczność** rozumiana, jako zdolność działań możliwych do podjęcia w ramach XI Priorytetu do zaspokojenia potrzeb beneficjentów

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

- **adekwatność** rozumiana, jako zgodność interwencji z funduszy unijnych z rzeczywistymi potrzebami potencjalnych beneficjentów

Ponadto, w podejściu badawczym zapewniono zbalansowanie metod zbierania oraz analizy i oceny danych. W prezentowanym podejściu rozłożono równo akcenty pomiędzy metody zbierania oraz analizy, oceny danych i przygotowania raportów.

Technik badawcze

Dla osiągnięcia opisanych powyżej celów badawczych wykorzystano **ilościowe** oraz **jakościowe** metody i techniki badawcze, tj.:

- a) Analiza danych zastanych (desk research). Wykorzystano dostępne dokumenty i raporty organizacji rządowych i pozarządowych, zajmujących się badaniami i wspieraniem przedsięwzięć w sektorze kultury oraz dostępne analizy funkcjonowania infrastruktury kultury w 16 polskich województwach. Do tego celu zostały wykorzystane następujące dokumenty:
 - dokumenty programowe POIiŚ,
 - dokumenty znajdujące się na stronie ww.ewaluacja.gov.pl,
 - Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, Narodowa Strategia Spójności,
 - Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013
 - Uzupełnienie Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2020
 - dokumenty aplikacyjne dostępne na stronie internetowej WWW.poiis.mkind.gov.pl
 - Raporty ewaluacyjne znajdujące się w bazie badań Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, dotyczące infrastruktury społecznej
 - raporty o stanie kultury dostępne na stronie WWW.kongreskultury.pl
 - dane pochodzące z Banku Danych Regionalnych GUS,
 - dane Systemu Analiz Samorządowych
- b) **Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)** przygotowane zostały w oparciu o scenariusze wywiadów z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie XI Priorytetu POIiŚ z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Urzędami Marszałkowskimi.

Indywidualne wywiady pogłębione (**individual in-depth interview - IDI**) to **technika jakościowa**, która pozwala na zebranie pełnego, pogłębionego materiału od respondentów.

Zgodnie z metodologią badań społecznych podstawę tej metody stanowi pogłębiona rozmowa z jednym respondentem.

Przeprowadziliśmy łącznie **20 wywiadów IDI**. 16 wywiadów zostało przeprowadzonych w odpowiednich wydziałach Urzędów Marszałkowskich zajmujących się kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego we wszystkich województwach w kraju. Kolejne 4 wywiady zostały przeprowadzone w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Pytania badawcze zadaliśmy pracownikom następujących departamentów: Departamentu Funduszy Europejskich, Departamentu Ochrony Zabytków, Departamentowi Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej oraz Departamentu Dziedzictwa Kulturowego.

W jakościowej części badań skupiliśmy się na analizie opinii respondentów dotyczących finansowania instytucji kultury w trzech działaniach XI Priorytetu Programu Infrastruktura i Środowisko. Po stronie instytucji zarządzających XI Priorytetem POIiŚ, badaniu poddani zostali pracownicy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, którzy posiadają specjalistyczną wiedzę o zarządzaniu i finansowaniu sektora kultury w skali całego kraju oraz przepisach i warunkach XI Priorytetu POIiŚ. Po stronie instytucji zarządzających sektorem kultury w województwach, znaleźli się pracownicy, którzy posiadają wiedzę specjalistyczną na ww. temat w skali regionu. Taki układ badań pozwolił na skonfrontowanie i porównanie wiedzy oraz opinii pracowników departamentów kultury po stronie administracji państwowej i instytucji samorządowych; wskazanie najważniejszych potrzeb w finansowaniu kultury w województwach, ukazanie dysproporcji w infrastrukturze zarządzania kulturą, wyróżnienie barier i przeszkód stojących przed beneficjentami na drodze finansowania instytucji kultury w ramach XI Priorytetu POIiŚ.

- c) **Wywiady indywidualne wspomagane komputerowo (PAPI)**. Wywiad bezpośredni polegał na osobistej, bezpośredniej (twarzą w twarz) rozmowie z respondentem, przeprowadzanej przez ankietera przy użyciu specjalnego przygotowanego formularza - ustrukturalizowanego kwestionariusza, zawierającego wystandaryzowane pytania dotyczące określonego problemu lub zagadnienia, uporządkowane w odpowiedniej kolejności i pogrupowane w bloki tematyczne.

Badaniami objęto instytucje kultury zaproponowane przez przedstawicieli Zamawiającego, spełniające warunki umożliwiające aplikację do Priorytetu XI Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Lista potencjalnych beneficjentów tworzona była we ścisłej współpracy z przedstawicielami Zamawiającego czyli Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Z zasady wykluczano z badań te instytucje, które nie spełniały choćby jednego kryterium założonego w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko Priorytet XI.

W trakcie badań terenowych zrealizowano **200 wywiadów kwestionariuszowych z przedstawicielami potencjalnych beneficjentów w całej Polsce**. Lista potencjalnych benefi-

cjentów, z którymi przeprowadzono badania PAPI znajduje się w załączniku do niniejszego raportu.

Dane z wywiadów PAPI posłużyły do **ilościowej analizy** potrzeb potencjalnych beneficjentów oraz oceny stopnia realizacji projektów infrastrukturalnych w zakresie kultury w trzech działaniach XI Priorytetu POIiŚ.

d) **Grupowe wywiady zogniskowane (FGI)** przeprowadzone zostały z wyselekcjonowanymi grupami potencjalnych beneficjentów.

Zogniskowane wywiady grupowe stanowią jedną z najpopularniejszych metod badań **jakościowych**, polegającą na wspólnej dyskusji grupy respondentów, na zadane tematy odnoszące się do celów badania. W trakcie wywiadu grupowego podejmowane są zagadnienia o charakterze eksploracyjnym oraz eksplanacyjnym – mające na celu wyjaśnianie i zrozumienie zjawisk bez intencji mierzenia rzeczywistości w sposób liczbowy, ale jedynie opisowy i interpretacyjny.

Zrealizowano dwa zogniskowane wywiady fokusowe.

1. Grupa (9 osób) – przedstawiciele potencjalnych beneficjentów, którzy nie złożyli jeszcze wniosku o dofinansowanie w ramach XI Priorytetu POIiŚ, ale spełniają warunki aplikacyjne.
2. Grupa (4 osoby) – przedstawiciele potencjalnych beneficjentów, którzy złożyli wniosek o dofinansowanie w ramach XI Priorytetu POIiŚ (zarówno którzy utrzymali dofinansowanie, jak i Ci którzy odpadli na etapie oceny formalnej lub merytorycznej).

Lista potencjalnych beneficjentów, z którymi przeprowadzono badania FGI została przedstawiona w załączniku do niniejszego raportu.

Konfrontacja poglądów uczestników reprezentujących różne perspektywy pozwoliła ujawnić takie aspekty badanej rzeczywistości, których nie da się uzyskać poprzez ankiety, czy też wywiady indywidualne.

Materiał zebrany w trakcie wywiadów był pomocny w interpretacji danych zebranych podczas kwestionariuszowych wywiadów indywidualnych wspomaganych komputerowo (PAPI). Uzupełnienie danych **ilościowych** przez zastosowanie technik **jakościowych** pozwoliło nam sformułować kompletne wnioski na temat potrzeb potencjalnych beneficjentów oraz określić sposób realizacji projektów przez przedstawicieli różnych typów potencjalnych beneficjentów w działaniach XI Priorytetu POIiŚ.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Opis wyników badania w oparciu o pytania ewaluacyjne

Niniejsza część raportu stanowi szczegółowy opis wyników wszystkich etapów badań. Zgodnie z przedstawioną powyżej koncepcją, opisywane zebrane dane miały dać odpowiedź na wszystkie pytania ewaluacyjne. Dlatego układ prezentacji danych został podporządkowany kolejnym pytaniom.

Zanim to jednak nastąpi zostanie opisany i scharakteryzowany przedmiot badania oraz badana grupa potencjalnych beneficjentów Priorytetu XI Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Przedmiot badania oraz opis badanej grupy

Przedmiotem badania były potrzeby inwestycyjne potencjalnych beneficjentów XI Priorytetu POIiŚ w zakresie realizacji projektów, których celem jest wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym dla zwiększenia atrakcyjności Polski.

Przez potrzeby inwestycyjne rozumiano finansowe i infrastrukturalne oczekiwania potencjalnych beneficjentów mieszczące się w obszarze działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ.

Założenia programowe Priorytetu POIiŚ dokładnie określają ramy możliwych działań inwestycyjnych, zarówno na płaszczyźnie działań (tematów), jaki i wymogów inwestycyjnych, które muszą spełniać potencjalni beneficjenci, by uzyskać dofinansowanie swoich projektów. Generalną wytyczną dla potencjalnych beneficjentów w Priorytecie XI jest realizacja inwestycji o znaczeniu ponadregionalnym.

Działania w ramach XI Priorytetu POIiŚ

Priorytet POIiŚ podzielony jest na trzy obszary działań wyznaczające zakres objętych wsparciem inwestycji dla potencjalnych beneficjentów, tj:

Działanie 11.1 – ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym;

Działanie 11.2 – rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym;

Działanie 11.3 – poprawa infrastruktury szkolnictwa artystycznego.

Działanie 11.1 - Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

Typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach działania obejmują:

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

1. Rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem,
2. Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu),
3. Konserwację zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, archiwaliów i zbiorów filmowych,
4. Zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem,
5. Rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizację zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych, archiwalnych i zbiorów filmowych,
6. Tworzenie wirtualnych instytucji kultury (dot. wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych),
7. Przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

W ramach jednego złożonego projektu beneficjent może łączyć różne typy w/w działań. Inwestycje budowlano-konserwatorskie w działaniu dotyczą prac prowadzonych w obiektach zabytkowych i ich otoczeniu.

Typy beneficjentów:

1. Instytucje kultury (państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego).
2. Jednostki samorządu terytorialnego.
3. Kościoły i związki wyznaniowe.
4. Organizacje pozarządowe.
5. Archiwa państwowe.
6. Szkoły artystyczne (dla których organem prowadzącym jest minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub jednostki samorządu terytorialnego), wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem.
7. Uczelnie artystyczne (nadzorowane przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem.
8. Publiczne uczelnie wyższe inne niż artystyczne, wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem oraz partnerstwa związane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów oraz partnerstwa związane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

W Działaniu 11.1. minimalna wartość projektu wynosi 20 mln PLN (w tym dla partnerstw związanych w celu realizacji projektu). Dla projektów dotyczących wyłącznie:

- konserwacji zabytków ruchomych,
- rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym digitalizacji zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych archiwalnych i zbiorów filmowych,
- zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem,
- tworzenie wirtualnych instytucji kultury (dot. wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych),

w tym realizowanych przez partnerstwa, projektowe minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN.

Ponadto dla wszystkich typów projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN.

Dla projektów dotyczących przygotowania dokumentacji technicznej – wszystkie typy projektów kwalifikowanych w ramach działania niezależnie od ich wartości. Wśród potencjalnych beneficjentów znajdują się m.in. te jednostki, które znajdują się lub pretendują do listy UNESCO bądź Prezydenckiej Liście Pomników Historii i potrzebują wsparcia finansowego w realizacji zaplanowanych działań.

Działanie 11.2 „Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”

Typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach działania obejmują:

1. Budowę, rozbudowę, remont i przebudowę instytucji kultury.
2. Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).
3. Przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Typy beneficjentów:

1. Instytucje kultury (państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego),
2. Organizacje pozarządowe,
3. Kościoły i związki wyznaniowe,
4. Archiwa państwowe,
5. Jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerstwa związane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Minimalna wartość projektu wynosi 20 mln PLN (w tym dla partnerstw zawiązywanych w celu realizacji projektu).

Dla projektów, gdzie beneficjentami są instytucje kultury państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz archiwa państwowe minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN.

Dla projektów dotyczących przygotowania dokumentacji technicznej – wszystkie typy projektów kwalifikowalnych w ramach działania niezależnie od ich wartości.

Działanie 11.3 „Infrastruktura szkolnictwa artystycznego”

Typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach działania obejmują:

1. Budowę, rozbudowę i remonty szkół i uczelni artystycznych;
2. Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności edukacyjnej i kulturalnej w szkołach i uczelniach artystycznych (wyłącznie jako jeden z elementów projektu);
3. Cyfryzację zasobów bibliotecznych szkół i uczelni artystycznych (jako jeden z elementów projektu);
4. Przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Typy beneficjentów:

1. Szkoły artystyczne dla których organem prowadzącym jest minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub jednostki samorządu terytorialnego,
2. Uczelnie artystyczne nadzorowane przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
3. Jednostki samorządu terytorialnego pełniące rolę organów prowadzących dla szkół artystycznych (w imieniu szkół) oraz partnerstwa zawiązane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów oraz partnerstwa zawiązane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN. Minimalna wartość projektu realizowanego przez partnerstwo wynosi 20 mln PLN. Dla projektów dotyczących przygotowania dokumentacji technicznej – wszystkie typy projektów kwalifikowalnych w ramach działania niezależnie od ich wartości.

Badaniami objęto 200 instytucji kultury, które spełniają warunki aplikowania do Priorytetu XI Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Wyselekcjonowani w badaniu potencjalni beneficjenci zostali posegregowani wedle działań w ramach XI Priorytetu POIiŚ,

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

na które mogłyby uzyskać dofinansowanie w ramach tego programu. Poniższa tabela przedstawia podział potencjalnych beneficjentów ze względu na potencjalny udział w działaniach przewidzianych w Priorytecie XI POIiŚ.

Wykres 1. Procentowy i liczbowy rozkład potencjalnych beneficjentów, którzy wzięli udział w badaniach spełniających warunki udziału w Priorytecie POIiŚ w podziale na działania przewidziane w tym Programie.

Działania przewidziane w Priorytecie XI POIiŚ	liczba	Procent
Działanie 11.1. „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym”	115	58%
Działanie 11.2 „Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”	36	18%
Działanie 11.3 „Infrastruktura szkolnictwa artystycznego”	49	25%
Suma	200	100%

Źródło: badania PAPI

Większość badanych potencjalnych beneficjentów (58%) posiada obiekty zabytkowe o znaczeniu ponadregionalnym i w ten sposób spełnia jeden z warunków bycia potencjalnym beneficjentów Działania 11.1. XI Priorytetu POIiŚ. ¼ badanych to potencjalni beneficjenci szkoły lub uczelnie artystyczne, które mogłyby aplikować do Działania 11.3 „Infrastruktura szkolnictwa artystycznego” w ramach Priorytetu XI POIiŚ. Kolejne 18% to instytucje posiadające obiekty i projekty niezabytkowe o znaczeniu ponadregionalnym.

Poniższa tabela przedstawia natomiast podział badanych potencjalnych beneficjentów ze względu na rodzaj organu prowadzącego. Ponad połowa badanych (54%) to instytucje kultury prowadzone przez jednostki samorządowe. W dalszej kolejności, 37% stanowiły instytucje będące pod nadzorem organów administracji państwowej, takich jak Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Prawie co dziesiąta badana instytucja jest zarządzana przez kościół lub gminę wyznaniową. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Wykres 2. Organ prowadzący badanych potencjalnych beneficjentów

Organ prowadzący potencjalnego beneficjenta	Liczba	Procent
jednostki samorządowe	107	54%
instytucje państwowe	74	37%
organizacje pozarządowe	2	1%
kościół i gminy wyznaniowe	17	9%
Inne	0	0%
Suma	200	100%

Źródło: badania PAPI

Poniższa tabela przedstawia natomiast liczbowy i procentowy udział badanych potencjalnych beneficjentów Priorytetu XI POIiŚ w podziale na województwa. Najwięcej potencjalnych beneficjentów zidentyfikowano w trzech województwach, tj. mazowieckim, małopolskim i wielkopolskim. W dalszej kolejności województwa, w których zrealizowano poniżej 10% wywiadów to: dolnośląskie (14 instytucji), pomorskie, lubuskie, śląskie i podkarpackie (po 13 instytucji) oraz zachodniopomorskie (12). Szczegółowe zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Wykres 3. Podział potencjalnych beneficjentów objętych badaniem ze względu na województwo

Liczba badanych potencjalnych beneficjentów w podziale na województwa	liczba	procent
mazowieckie	26	13%
małopolskie	25	13%
wielkopolskie	22	11%
dolnośląskie	14	7%
pomorskie	13	7%
lubuskie	13	7%
śląskie	13	7%
podkarpackie	13	7%
zachodniopomorskie	12	6%
lubelskie	10	5%
łódzkie	9	5%
opolskie	8	5%

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

podlaskie	7	4%
kujawsko-pomorskie	6	4%
świętokrzyskie	4	2%
warmińsko-mazurskie	4	2%
razem	200	100%

Źródło: badania PAPI

Podsumowując, statystycznie przeciętny potencjalny beneficjent Priorytetu XI Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko to instytucja kultury zarządzana przez samorząd, posiadająca obiekty zabytkowe oraz działająca na terenie województwa mazowieckiego, małopolskiego lub wielkopolskiego.

Opis wyników badania

W niniejszej części raportu zostaną przedstawione wyniki badań w odniesieniu do trzech celów badawczych oraz wszystkich pytań ewaluacyjnych. Wyniki zostały zaprezentowane w postaci liczbowej (wyniki wywiadów PAPI) oraz cytatów wypowiedzi badanych przedstawicieli urzędów marszałkowskich oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (wyniki wywiadów IDI). Zarówno dane liczbowe jak i jakościowe zostały dobrane tak, by przedstawiać odpowiedzi na kolejne pytania ewaluacyjne.

Cel 1. Diagnoza i ocena stanu i zróżnicowania przestrzennego infrastruktury w sektorze kultury

W dokumencie „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia” stan polskiej kultury określa się wprost, jako niezadowalający, a niski poziom wydatków na kulturę, zły stan zabytków i duże zróżnicowanie w dostępie do infrastruktury kultury uważa się za czynnik hamujący rozwój kraju. Jednocześnie, w wielu województwach, dostrzega się potencjał, jaki niesie ze sobą sfera kultury – za mocne strony Polski uznano bogate zasoby dziedzictwa kulturowego oraz potencjalne możliwości, które wymagają odpowiedniego zagospodarowania i finansowania⁵. Założenia te szczegółowo zostały wyłożone w celu 3 Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007 – 2013, przygotowanym przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (NSRO), który zakłada nacisk na działania w sferze infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturalnego⁶. Działania te mają na celu zwiększenie dostępu do kultury mieszkańców okręgów ekonomicznie zmarginalizowanych, oraz podniesienie kompetencji kulturalnych społeczeństwa polskiego. W zawartej w aneksie do NSRO szczegółowej diagnozie społeczno – go-

⁵ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007 r., s. 8 – 12.

⁶ *Ibidem*, s. 60.

spodarczej kraju podkreśla się potencjał zasobów dziedzictwa kulturowego Polski, akcentując jednocześnie ciągłe występowanie dysproporcji w dostępie do nich⁷. Łatwość dostępu i powszechność instytucji kulturalnych występuje przede wszystkim w dużych ośrodkach miejskich, gdzie podaż artykułów użytku kulturalnego jest znacznie wyższa w stosunku do obszarów wiejskich.

Poniżej zostanie przedstawiony obraz dysproporcji w rozwoju infrastruktury w sektorze kultury opracowany na podstawie analizy dostępnych raportów i dokumentów o znaczeniu strategicznym oraz wypowiedzi pracowników urzędów marszałkowskich i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zostały one zaprezentowane w odpowiedzi na pytania ewaluacyjne.

Pytanie ewaluacyjne

1.1. Jak przedstawia się przestrzenne zróżnicowanie stanu infrastruktury w sektorze kultury w rozbiciu na poszczególne województwa?

Obiekty zabytkowe

Na podstawie prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków szczegółowego zestawienia liczby obiektów wpisanych do rejestru zabytków⁸ można stwierdzić, że największa ich liczba znajduje się na terenie województwa podkarpackiego (ponad 50 tys.). Drugie miejsce w zestawieniu zajmuje województwo dolnośląskie (blisko 40 tys.), kolejne lokaty przypadają województwom: małopolskiemu (blisko 27 tys.) i mazowieckiemu (niecałe 25 tys.). Widoczne jest dość duże rozwarstwienie w liczbie obiektów zabytkowych pomiędzy poszczególnymi województwami. Przykładowo, nieco ponad 5 tys. obiektów zabytkowych, ostatniego w klasyfikacji województwa zachodniopomorskiego, to zaledwie jedna dziesiąta liczby zabytków Podkarpacia.

W ilości zabytków nieruchomych przodują województwa dolnośląskie (8 tys.) i wielkopolskie (6,8 tys.). Wypadające najlepiej w klasyfikacji ogólnej województwo podkarpackie notuje tutaj przeciętny wynik, zwraca natomiast uwagę niska ilość obiektów zabytkowych w województwie świętokrzyskim, których jest 1,5 tys. Najwięcej zabytków ruchomych znajduje się na Podkarpaciu (46 tys.) i Dolnym Śląsku (30 tys.), najmniej w województwie zachodniopomorskim. Pod względem liczby zabytków archeologicznych przoduje Polska południowo – zachodnia, z województwami dolnośląskim i opolskim na czele. Rozkład liczbowy obiektów zabytkowych obrazuje tabela poniżej.

⁷ *Ibidem*, s. 147.

⁸ Raporty dostępne na stronie internetowej www.kobidz.pl/idm,160,rejestr-zabytkow.html [stan z dnia: 5.11.2010 r.]

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Tabela 1. Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków w rozbiu na województwa

Województwa	Zabytki nieruchome ¹	Zabytki ruchome ²	Zabytki archeologiczne ³	Ogółem
Ogółem	64 673	213 349	7 523	285 545
dolnośląskie	8 004	30 086	1 492	39 582
kujawsko-pomorskie	2 866	6 742	175	9 783
lubelskie	3 500	17 815	158	21 473
lubuskie	3 738	4 561	536	8 835
łódzkie	2 536	13 098	141	15 775
małopolskie	4 948	21 496	426	26 870
mazowieckie	6 343	18 230	395	24 968
opolskie	2 874	7 110	1 136	11 120
podkarpackie	3 750	46 642	474	50 866
podlaskie	2 237	3 825	281	6 343
pomorskie	2 983	4 677	563	8 223
śląskie	3 700	6 256	239	10 195
świętokrzyskie	1 524	10 585	209	12 318
warmińsko-mazurskie	5 567	4 147	279	9 993
wielkopolskie	6 887	16 156	644	23 687
zachodniopomorskie	3 216	1 923	375	5 514

¹ – stan na kwiecień 2010 r., ² – stan na wrzesień 2009 r., ³ – stan na czerwiec 2009 r.

źródło: opracowanie własne na podstawie zestawień zawartych na stronie internetowej Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków [dostęp 5.11.2010 r.]

Ogólny stan zabytków nieruchomych w Polsce jest zły, przy czym najbardziej zagrożone są obiekty, które utraciły swoje pierwotne funkcje – zamki, dwory, pałace, budowle obronne i przemysłowe itp. spośród których w około 50 – 60 % przypadków konieczne są prace remontowe. Nieco lepiej sytuacja wygląda w przypadku obiektów sakralnych, obiektów uży-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

teczności publicznej, budynków mieszkalnych i cmentarzy, gdzie konieczność przeprowadzenia pilnych prac remontowych dotyczy 30 – 40% obiektów.⁹

Na podstawie rejestru zabytków z 2007 roku opracowano szacunkową wartość odtworzeniową zabytków. Oszacowana kwota przekroczyła 171 miliardów złotych. Zapotrzebowanie wśród samych tylko zabytków budowlanych (z wyłączeniem parków, cmentarzy i kategorii „inne”) przedstawia się następująco:

- około 25% budowli wymaga pilnej konserwacji lub remontu. Całkowity koszt napraw szacuje się na ponad 30 miliardów złotych,
- około 5% budowli potrzebuje corocznych, niezbędnych do utrzymania aktualnego stanu napraw, których koszt szacowany jest na około 2 miliardy złotych w skali jednego roku,
- około 40% budowli potrzebuje doraźnych napraw (raz na około 5 lat), których koszt szacunkowo wynosi ponad 6,3 miliarda złotych rocznie.
- Około 30% budowli nie wymaga prac konserwatorskich, przy czym nakłady niezbędne na utrzymanie ich aktualnego stanu wynoszą blisko 2 miliardy złotych rocznie.

Do zestawienia zalicza się także kwota 0,5 miliarda złotych rocznie, niezbędna na konserwację zabytków ruchomych. W przeliczeniu kwota niezbędnych wydatków na utrzymanie zabytkowych obiektów budowlanych winna wynosić blisko 17 miliardów złotych rocznie.

Wiele obiektów zabytkowych w Polsce wymaga pilnej konserwacji lub remontu. Zarządzającym obiektami zabytkowymi brakuje środków na bieżące utrzymanie oraz doraźne prace naprawcze. Dodatkowych środków na konserwację i utrzymanie wymagają zabytki ruchome. Spośród trzech działań, które obejmuje program XI Priorytetu to właśnie obiekty zabytkowe wymagają największych nakładów finansowych i organizacyjnych. Badania ilościowe i jakościowe potwierdziły tę prawidłowość. Bez względu na podział na województwa i stopień nasycenia obiektami zabytkowymi potrzeby tego sektora zajmują najważniejsze miejsce wśród potrzeb inwestycyjnych w sektorze kultury.

Instytucje kultury

Stopień rozwoju instytucji kultury jest skorelowany ze stanem rozwoju ekonomicznego poszczególnych regionów Polski. Województwa zostały poklasyfikowane na województwa dobrze rozwinięte ekonomicznie i te o niskim stopniu rozwoju. Wskaźnikiem obrazującym te różnice był Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na ogół mieszkańców i jednego mieszkańca wyrażony w polskich złotych. Obrazuje to poniższa tabela:

9 Jacek Purchla [red.], *Raport na temat funkcjonowania systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce po 1989 roku*, MKiDN, Kraków 2008, s. 99 (Aneks I – Dane Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków)

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Tabela 2. Produkt Krajowy Brutto w cenach bieżących w 2008 roku.

województwo	PKB ogółem (mln zł)	PKB na mieszkańca (zł)
mazowieckie	274 142	52 770
śląskie	167 948	36 126
wielkopolskie	118 471	34 934
dolnośląskie	103 534	35 989
małopolskie	94 790	28 878
łódzkie	79 457	31 140
pomorskie	70 337	31 754
Kujawsko-pomorskie	59 773	28 926
zachodniopomorskie	51 375	30 357
lubelskie	50 233	23 219
podkarpackie	48 450	23 101
Warmińsko-mazurskie	35 394	24 814
świętokrzyskie	34 086	26 763
opolskie	29 363	28 379
podlaskie	29 124	24 434
lubuskie	28 957	28 709

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Biorąc pod uwagę wskaźnik wartości PKB, na czele listy w 2008 roku znajdowało się województwo mazowieckie, zdecydowanie wyprzedzając kolejne w zestawieniu województwa – śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie. Trzy ostatnie województwa przekroczyły kwotę 100 mld zł, a blisko tej granicy znajduje się piąte w klasyfikacji województwo małopolskie. Ostatnie pozycje w zestawieniu zajmują województwa: opolskie, podlaskie i lubuskie, których PKB zbliża się do kwoty 30 mld zł. Tylko nieco lepiej w zestawieniu tym prezentują się województwa: świętokrzyskie i warmińsko – mazurskie. W ujęciu terytorialnym regiony Polski o najniższym wskaźniku PKB to tzw. ściana wschodnia, ziemia lubuska i Opolszczyzna. Szczególnie rzuca się w oczy rozwarstwienie pomiędzy czołówką a końcem zestawienia; przykładowo PKB województwa lubuskiego jest blisko dziesięciokrotnie mniejsze od tej samej wartości dla województwa mazowieckiego. Stan rozwoju instytucji kultury odzwierciedla w dużej mierze stopień rozwoju poszczególnych regionów kraju.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Analiza infrastruktury instytucji kultury w badanych województwach przedstawiała obraz zróżnicowanego stopnia nasycenia instytucjami kultury na obszarach charakteryzowanych przez wskaźniki rozwoju ekonomicznego. W wielkości nakładów finansowych przeznaczanych na instytucje kultury niezmiennie przodują województwa osiągające najwyższe notowania w rozwoju gospodarczym: mazowieckie, śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie i małopolskie. Słabsze nasycenie tymi instytucjami, i towarzyszący im niższy wskaźnik PKB, zostały zarejestrowane w województwach lubuskim, opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim.

Z końcem roku 2008 w Polsce funkcjonowało 119 teatrów dramatycznych, 24 teatry muzyczne oraz 41 placówek definiowanych wspólnie jako „filharmonie, orkiestry i chóry”, co łącznie daje liczbę 184 placówek¹⁰. Wśród województw mogących się poszczycić największą liczbą takich instytucji pierwsze miejsce zajmuje województwo mazowieckie (38), kolejne dolnośląskie i małopolskie (20). Ostatnie lokaty w tej klasyfikacji przypadły województwom: lubuskiemu, opolskiemu, podkarpackiemu i świętokrzyskiemu. W każdym z nich w 2008 roku odnotowano działalność jedynie trzech takich placówek. Warta podkreślenia jest różnica dzieląca pierwsze i ostatnie województwa w klasyfikacji – aż 35 jednostek.

Dane dla ogółu placówek kulturalnych określanych jako teatry i instytucje muzyczne mają swoje przełożenie w rozbiciu na poszczególne województwa. Najwięcej teatrów dramatycznych działa w województwie mazowieckim (28), oraz dolnośląskim i małopolskim (14). Jedynie po dwie takie placówki znajdują się w każdym z czterech województw: lubuskim, opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim. Województwo mazowieckie przoduje także w liczbie oper i operetek (6), wyprzedzając śląskie (4) i wielkopolskie (3). Sześć województw nie posiada na swoim terenie żadnego teatru muzycznego. W klasyfikacji dla grupy określanej jako „filharmonie, orkiestry i chóry” przodują województwa pomorskie i śląskie, posiadając po 5 takich placówek. Najgorszy wynik w tej kategorii (jedna placówka), oprócz czterech województw o najmniejszej liczbie instytucji teatralnych, notują także województwa: łódzkie i warmińsko – mazurskie.

¹⁰ Kultura w 2008 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009 r., s. 212-213.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Tabela 3. Liczba teatrów i instytucji muzycznych – stan na 31 XII 2008

województwa	Teatry dramatyczne	Teatry muzyczne			Filharmonie, orkiestry i chóry	Ogółem
		Opery	Operetki	Ogółem		
Ogółem	122	11	13	24	41	184
dolnośląskie	14	1	1	2	4	20
kujawsko-pomorskie	5	1	-	1	2	8
lubelskie	3	-	1	1	2	6
lubuskie	2	-	-	-	1	3
łódzkie	9	1	1	2	1	12
małopolskie	14	2	-	2	4	20
mazowieckie	28	2	4	6	4	40
opolskie	2	-	-	-	1	3
podkarpackie	2	-	-	-	1	3
podlaskie	5	-	-	-	2	7
pomorskie	7	1	1	2	5	14
śląskie	10	1	3	4	5	20
świętokrzyskie	2	-	-	-	1	3
warmińsko- mazurskie	3	-	-	-	1	4
wielkopolskie	6	1	2	3	3	12
zachodniopomorskie	7	1	-	1	4	12

Źródło: Kultura w 2008 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009

Na podstawie dostępnych źródeł największa liczba placówek muzealnych (muzeów a także oddziałów muzealnych) znajduje się na terenie województwa małopolskiego (196). Małopolska jest także liderem pod względem liczby muzeów i oddziałów muzealnych działających na terenie kraju. Drugie miejsce w klasyfikacji przypada województwu mazowieckiemu (148), a trzecie wielkopolskiemu (100). Te trzy województwa jako jedyne osiągnęły próg 100 placówek, a łączna liczba placówek zlokalizowanych na ich terenie stanowi blisko 43% instytucji muzealnych w całym kraju. Z kolei najmniejszą ilością instytucji muzealnych charakteryzuje się województwo lubuskie (18). Równie słaby wynik odnotowano w województwie

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

opolskim (20), zachodniopomorskim (36) i kujawsko – pomorskim (38). Warto zauważyć, że wynik ostatnich w klasyfikacji województw jest około dziesięciokrotnie gorszy od lidera rankingu. Jest to bardzo jaskrawy przykład dysproporcji pod względem liczby działających placówek, która została także potwierdzona przez wyniki badań jakościowych.

Tabela 4. Liczba placówek muzealnych – stan na 10 września 2010 r.

województwa	Placówki muzealne *)		
	Muzea	Oddziały muz.	Ogółem
ogółem	725	313	1038
dolnośląskie	42	16	58
kujawsko-pomorskie	25	13	38
lubelskie	36	21	57
lubuskie	16	2	18
łódzkie	38	13	51
małopolskie	123	73	196
mazowieckie	111	37	148
opolskie	17	3	20
podkarpackie	41	7	48
podlaskie	31	10	41
pomorskie	34	36	70
śląskie	56	19	75
świętokrzyskie	31	10	41
warmińsko-mazurskie	32	9	41
wielkopolskie	64	36	100
zachodniopomorskie	28	8	36

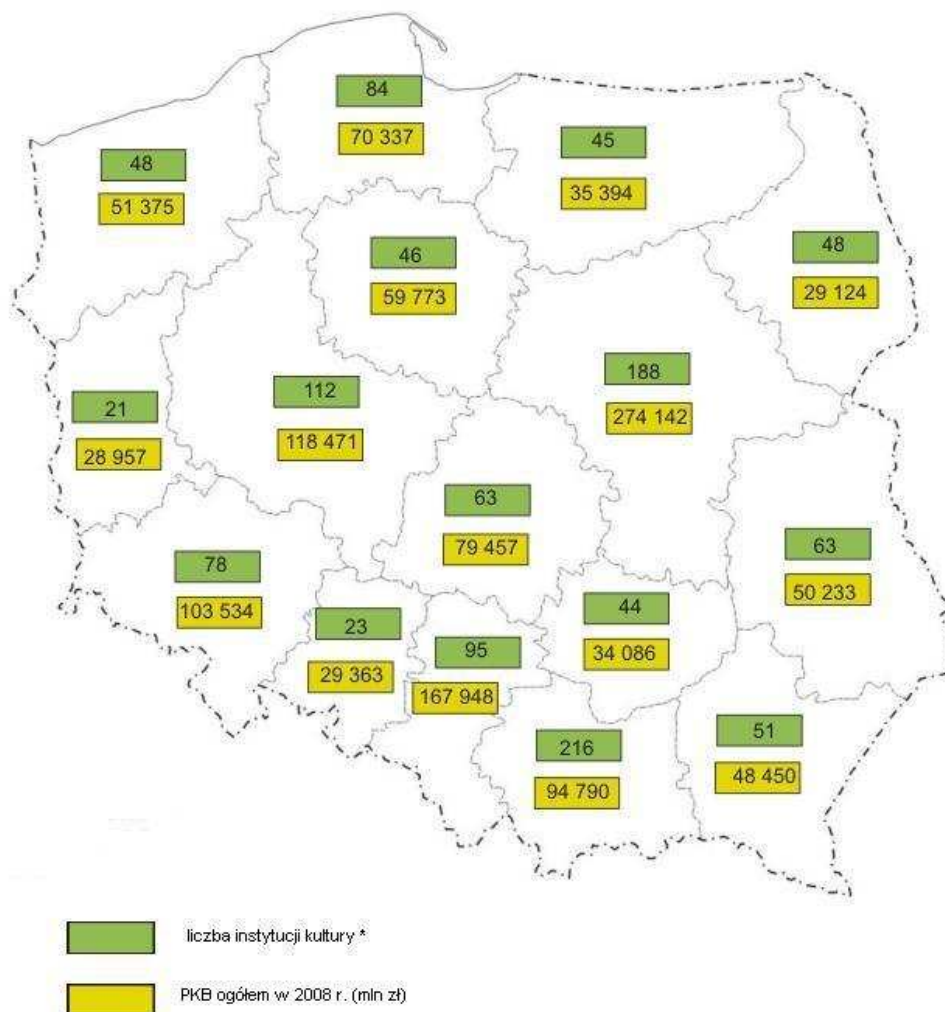
*) z uwzględnieniem muzeów kościelnych, prywatnych, samorządowych i uczelnianych
 źródło: opracowanie własne na podstawie Internetowej Bazy Muzeów dostępnej na stronie Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków [dostęp 6.11.2010 r.]

Autorzy raportu *Muzea w Polsce 1989-2008* podkreślają, że nie były prowadzone żadne badania, które opisywałyby stan techniczny siedzib muzeów, dlatego też wszelkie generalizacje wydają się znacząco utrudnione. W analizowanym dwudziestolecu wybudowano

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

stosunkowo niewiele nowych budynków muzealnych (m. in. w Krakowie, Przemyślu czy Opolu), część placówek otrzymała w użytkowanie specjalnie zaadoptowane budynki postindustrialne. Gruntownymi bądź częściowymi remontami siedzib głównych objęto w tym czasie tylko 65 instytucji¹¹.

Tabela 5. Porównanie wielkości PKB (ogółem w mln zł) w stosunku do liczby instytucji kultury

* Za instytucje kultury uznano placówki muzealne, teatry oraz instytucje muzyczne.

Szkoły artystyczne i uczelnie wyższe

Kolejną kategorią instytucji kulturalnych, które mogą ubiegać się o dofinansowanie w ramach XI Priorytetu POIiŚ są szkoły artystyczne I i II stopnia. Ich kondycję, jak również zgłaszane zapotrzebowania finansowe, można uznać za wyznacznik stopnia rozwoju infrastruktury

¹¹ Dorota Folga-Januszewska, *Muzea w Polsce 1989-2008 [Ekspertyza stanu muzealnictwa polskiego]*, Narodowe Centrum Kultury, MKiDN 2009, s. 9.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

ry kultury na terenie kraju. Liczbę działających instytucji, a także ich rozbięcie na województwa obrazuje poniższa tabela.

Tabela 5. Liczba szkół i placówek stopnia podstawowego i średniego według organu prowadzącego w latach 2004 – 2008 w rozbięciu na województwa

Organ prowadzący:	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego			Jednostka samorządu terytorialnego			Szkoly niepubliczne z uprawnieniami szkoły publicznej			Liczba szkół w województwach ogółem		
	rok	2004	2006	2008	2004	2006	2008	2004	2006	2008	2004	2006
Ogółem	261	264	260	72	83	94	120	108	115	-	-	-
dolnośląskie	20	20	20	5	8	7	14	10	9	39	38	36
kujawsko-pomorskie	6	6	6	5	6	8	2	2	2	13	14	16
lubelskie	17	17	17	1	2	2	12	11	11	30	30	30
lubuskie	13	13	13	3	3	3	-	-	-	16	16	16
małopolskie	21	24	20	6	10	10	7	10	10	34	44	40
mazowieckie	29	30	28	11	10	12	26	21	22	66	61	62
łódzkie	19	20	20	1	2	5	7	7	8	27	29	33
opolskie	14	14	14	3	6	5	-	-	-	17	20	19
podkarpackie	18	18	18	5	4	5	18	19	20	41	41	43
podlaskie	7	13	9	-	-	-	5	8	7	12	21	16
pomorskie	17	17	17	6	5	6	9	8	7	32	30	30
śląskie	20	20	20	11	14	14	4	2	4	35	36	38
świętokrzyskie	5	2	6	2	-	3	2	-	2	9	2	11
warmińsko-mazurskie	16	10	12	-	-	1	2	-	1	18	10	14
wielkopolskie	26	27	27	9	7	6	3	-	-	38	34	34 ^{*)}
zachodniopomorskie	13	13	13	4	6	6	9	10	12	26	29	31

^{*)} - dodatkowo jedna placówka nie będąca pod przewodnictwem Ministerstwa Kultury, JST i nie będąca szkołą niepubliczną z uprawnieniami szkoły publicznej

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Szkolnictwa Artystycznego na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
[dostęp 2.11.2010 r.]

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

W latach 2004-2008 liczba szkół artystycznych I i II stopnia funkcjonujących na terenie Polski wzrosła z 453 placówek w 2004 roku, do 469 w 2008 roku. Większe zmiany dotyczyły poszczególnych województw, gdzie liczba szkół ulegała znacznym wahaniom.

Liderem pod względem liczby działających placówek jest niezmiennie województwo mazowieckie, w którym na koniec badanego okresu funkcjonowały 62 takie szkoły. To o 20 placówek więcej niż w zajmujących kolejne pozycje w tym zestawieniu województwach podkarpackim (43) i małopolskim (40). Wszystkie trzy województwa jako jedyne przekroczyły liczbę czterdziestu placówek w analizowanym okresie. Posiadaniem najmniejszej liczby szkół artystycznych odznaczają się natomiast województwa: świętokrzyskie (11), warmińsko – mazurskie (14), a także podlaskie, kujawsko – pomorskie i lubuskie (16). Różnica między skrajnymi województwami w 2008 roku wynosiła 51 placówek i była mniejsza w porównaniu do lat poprzednich – 57 w roku 2004 i 59 w roku 2006.

Województwa lubelskie i lubuskie są jedynymi, w których na koniec 2008 roku liczba szkół artystycznych nie zmieniła się w stosunku do początku badanego okresu. Zwiększenie liczby placówek w porównaniu do krańcowych dat analizowanego okresu odnotowano w dziewięciu województwach, uwzględnić należy jednak fakt znacznych wahań tej liczby w ciągu badanego pięciolecia. Za przykład posłużyć może województwo świętokrzyskie, gdzie liczba szkół artystycznych na przestrzeni dwóch lat zmalała o 7, a następnie, także w ciągu dwóch lat wzrosła o 8. Dodatkowe dysproporcje występują pod względem organów prowadzących placówki artystyczne. W każdym z województw największy ich odsetek podlega Ministerstwu Kultury, za wyjątkiem kujawsko – pomorskiego i podkarpackiego, gdzie tendencja ta odwróciła się w 2008 roku.

W 2009 roku na terenie kraju funkcjonowało 19 uczelni wyższych o profilu artystycznym – dziewięć akademii muzycznych, siedem akademii sztuk pięknych i trzy szkoły filmowe i teatralne¹². Szczegółowy rozkład w rozbiciu na województwa przedstawia tabela:

Tabela 6. Liczba uczelni artystycznych w 2009 roku w rozbiciu na województwa

województwa	Akademie Muzyczne	Akademie Sztuk Pięknych	Szkoły filmowe i teatralne	Ogółem
Ogółem	9	7	3	19
dolnośląskie	1	1	-	2
kujawsko-pomorskie	1	-	-	1
łódzkie	1	1	1	3

¹² Na podstawie danych Departamentu Szkolnictwa Artystycznego na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego www.mkidn.gov.pl [stan z dnia: 2.11.2010 r.]

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

małopolskie	1	1	1	3
mazowieckie	1	1	1	3
pomorskie	1	1	-	2
śląskie	1	1	-	2
wielkopolskie	1	1	-	2
zachodniopomorskie	1	-	-	1

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Szkolnictwa Artystycznego na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego [dostęp 2.11.2010 r.]

Spośród szesnastu województw dziewięć posiada uczelnię o wyższym profilu artystycznym, z czego w siedmiu funkcjonują co najmniej dwie takie placówki. Siedem województw: lubelskie, lubuskie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińskie – mazurskie w 2009 roku nie posiadało w swoich granicach uczelni o takim profilu. Do tego rejestru należy także doliczyć trzy filie szkół artystycznych, które znajdują się we Wrocławiu (jedna filia) oraz w Białymstoku (dwie filie).

Rozkład liczbowy instytucji kultury i szkół artystycznych odzwierciedla stan rozwoju ekonomicznego badanych regionów. Należy jednak zauważyć, że w najlepiej rozwiniętych ekonomicznie województwach liczba szkół artystycznych I i II stopnia – biorąc pod uwagę krótki okres czasu od roku 2004 do 2008 – nieznacznie zmniejszyła się, natomiast w najslabiej rozwiniętych województwach pozostała taka sama. W województwie mazowieckim na początku 2004 roku było 66 takich placówek a pod koniec roku 2008 pozostały 62 takie placówki. W województwie dolnośląskim na początku 2004 roku było 39 takich placówek zaś pod koniec 2008 roku zanotowano ich 36. Tylko w województwie śląskim liczba tych placówek wzrosła. Jednocześnie są to pod względem szkolnictwa artystycznego najlepiej rozwinięte województwa w kraju. Należy jednak pamiętać, iż pomimo tego procesu wskazane województwa nadal wykazują się najwyższą liczbą szkół i uczelni artystycznych.

Patrząc z perspektywy długofalowej, (od początku lat pięćdziesiątych do roku 1989 i w okresie porównawczym od 1989 roku do 2008) liczba studentów kierunków artystycznych znacznie się zwiększyła, wzrosła także liczba szkół artystycznych wszystkich stopni. Porównania dokonane w sektorze szkół wyższych i artystycznych w poszczególnych województwach wskazują na znaczną dynamikę sektora szkół i uczelni w ostatnich latach oraz sukcesywny rozwój tych placówek w perspektywie długofalowej.

Pytanie ewaluacyjne

1.2. *Jakie występują dysproporcje w przestrzennym zróżnicowaniu sektora kultury w rozbiciu na województwa*

Analiza opinii badanych respondentów wskazuje, że stan infrastruktury sektora kultury w Polsce jest bardzo zróżnicowany. Respondenci podkreślali istnienie województw bardzo aktywnie uczestniczących w składaniu wniosków o dofinansowanie obiektów kultury, jak i tych, które pozostawały daleko w tyle za przodującymi regionami. Wśród tych pierwszych wyróżnia się województwo mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie, śląskie, wielkopolskie oraz łódzkie. Były one wymieniane najczęściej jako województwa posiadające największy potencjał finansowy, a w dalszej kolejności, społeczny i instytucjonalny, do składania wniosków na dofinansowanie zabytków i instytucji kultury. Jak pokazują dane ilościowe infrastruktura artystycznych szkół podstawowych i średnich jest najlepiej rozwinięta w grupie województw: podkarpackim, mazowieckim, śląskim i dolnośląskim, zaś województwa przodujące w rozwoju artystycznych uczelni wyższych to województwo mazowieckie, małopolskie i łódzkie.

Do grupy najmniej aktywnych województw należało województwo lubuskie i zachodniopomorskie. Pod względem rozwoju infrastruktury szkół artystycznych (podstawowego i średniego stopnia, działanie 11.3) województwo lubuskie lokowało się w grupie naj słabszych województw obok województwa świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i kujawsko-pomorskiego

Badania pokazują także znaczne dysproporcje między województwami wyrażone w liczbie odpowiedzi udzielonych na pytania badawcze. W Urzędach Marszałkowskich województwa małopolskiego i dolnośląskiego pracownicy znacznie częściej wypowiadali się na temat oceny stopnia zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych niż w województwach, które notują niższy wskaźnik PKB: lubuskim i zachodniopomorskim. Świadczy to o większej aktywności tych województw na polu składania dotacji o dofinansowanie oraz o głębszej wiedzy pracowników Urzędów Marszałkowskich na temat swojego regionu. Prawidłowość ta została odzwierciedlona także w wypowiedziach naszych respondentów na temat miejsca sektora kultury w strategiach urzędów marszałkowskich. W województwach, dla których ważniejsze są potrzeby niezwiązane z kulturą pozbawia się kulturę istotnego znaczenia dla rozwoju regionu. Podobna prawidłowość występuje w przypadku odpowiedzi na pytania dotyczące celu 2 i 3 niniejszego badania. Respondenci z przodujących pod względem ekonomicznym województw udzielili więcej wyczerpujących wypowiedzi na te tematy niż pracownicy Urzędów Marszałkowskich w województwach uznanych za posiadające słabiej przygotowaną do realizacji zadań kulturalnych infrastrukturę ekonomiczną i społeczną.

Instytucje kultury i obiekty zabytkowe

Pracownicy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w swoich wypowiedziach scharakteryzowali system zarządzania i finansowania instytucji kultury w Polsce. Wśród jednostek zarządzających obiektami kultury najczęściej wymieniano: samorządy, związki wyznaniowe i organizacje pozarządowe. W odniesieniu do obiektów zabytkowych (działanie 11.1) i instytucji kultury (działanie 11.2) wymieniano jednostki samorządowe jako najbardziej aktywne w składaniu wniosków o dofinansowanie:

„Dla porządku warto wiedzieć, że Ministrowi Kultury podlega szesnaście muzeów w skali kraju, kolejnych osiemnaście czy dziewiętnaście muzeów minister współprowadzi. Natomiast cała reszta, czyli co najmniej 700 muzeów, których statuty i regulaminy są przez ministra uzgadniane, czyli przytłaczająca większość legalnie działających muzeów, pozostaje w dyspozycji władz samorządowych.”

Pracownik Departamentu Dziedzictwa Kulturowego

Z analizy wypowiedzi pracowników Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz analiz ilościowych infrastruktury kultury w Polsce wynika, że zabytki i instytucje kultury posiadają własny, specyficzny dla każdej z tych kategorii system zarządzania i finansowania. Pracownicy administracji państwowej podkreślali zarówno przestrzenne zróżnicowanie infrastruktury sektora kultury (dysproporcje rozwojowe), jak i różnice w systemach zarządzania sektorem na poziomie ministerialnym i samorządowym. Należy pamiętać o tym, że z punktu widzenia instytucji państwowej, jaką jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, infrastruktura sektora kultury oceniana jest pod kątem aktywności w składaniu wniosków i intensywności kontaktów samorządów, gmin wyznaniowych i organizacji pozarządowych z urzędnikami Ministerstwa, co odzwierciedla w dużej mierze rozkład danych ilościowych obrazujących nasycenie regionów zabytkami, instytucjami kultury i szkołami artystycznymi. Potwierdza to także opinia eksperta z Departamentu Funduszy Europejskich.:

„To właśnie województwa małopolskie i dolnośląskie od samego początku aplikowały o środki europejskie. Ich wzmożona aktywność w tym zakresie odpowiada zresztą liczbie zabytków. Ujawnia to pewną charakterystyczną prawidłowość: im więcej cennych zabytków w województwie, tym większa determinacja i sprawność samorządu oraz instytucji kultury w skutecznym ubieganiu się o dotacje”

Pracownik Departamentu Funduszy Europejskich

Dysproporcje w infrastrukturze sektora kultury najlepiej zostały ukazane w wypowiedziach pracowników Urzędów Marszałkowskich badanych województw. Wszyscy responden-

ci podkreślali, że obiekty zabytkowe i instytucje kultury na terenie ich województwa mają znaczenia ponadregionalne lub mogą się o nie ubiegać:

„Jeżeli chodzi o znaczenie ponadregionalne, to myślę, że nie jest trudne udowodnienie takiego znaczenia. Jeżeli obiekt ma walory zabytkowe to wiadomo, że nie ma on znaczenia tylko w gminie, powiecie, czy w regionie ale to zależy od klasy zabytku. Wiadomo, że jakby wykazanie rangi zabytku, jego znaczenia ponadregionalnego, to nie jest jakiś specjalny problem.”

Pracownik małopolskiego Urzędu Marszałkowskiego

Znaczenie ponadregionalne obiektów zabytkowych i instytucji kultury nie jest dla respondentów znaczącym kryterium decydującym o uznaniu różnic w infrastrukturze kultury. Większość zabytków i instytucji kultury posiada takie znaczenie z racji zakwalifikowania jako obiekty zabytkowe lub kulturalne. Respondenci podkreślają znaczenie innych czynników decydujących o pojawianiu się dysproporcji w infrastrukturze kultury.

Pracownicy departamentów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przez dysproporcje w rozwoju infrastruktury kultury rozumieli najczęściej ilość pieniędzy w budżecie Urzędu Marszałkowskiego asygnowaną na rozwój infrastruktury w porównaniu z sumami przeznaczanymi na ten cel w innych województwach. Czynnikiem ten jest związany także z subiektywnie ocenianym przez nich stopniem zaniedbania infrastruktury sektora kultury w swoim województwie.

W najgorzej rozwiniętych pod względem ekonomicznym regionach Polski kultura pozostaje na odległym miejscu w hierarchii strategii województw. Pracownicy Urzędów Marszałkowskich podkreślają największe braki środków budżetowych na rozwój sektora kultury nigdy nie otrzymali dofinansowania w ramach XI Priorytetu Programu POIiŚ. Dodatkowo, respondenci z tych województw przyznają się do nierealizowania żadnych większych inwestycji w dziedzinie kultury. Takie opinie wyrażali m.in.: przedstawiciele lubuskiego i wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego.

Zabytki i instytucje kultury w większości województw posiadają znaczenie ponadregionalne lub takie znaczenie może zostać „odkryte” w toku przygotowań do składania wniosków o dofinansowanie. Stan infrastruktury kultury w polskich województwach najbardziej różnicują oceniane przez respondentów nakłady na inwestycje oraz postrzegane różnice w rozwoju infrastruktury kultury. W słabiej sytuujących się pod względem ekonomicznym województwach (lubuskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie) sektor kultury jest marginalizowany w strategiach Urzędów Marszałkowskich. Zależność ta staje się wyraźnie widoczna, gdy porówna się nie tylko kwoty przeznaczane na finansowanie tego sektora w poszczególnych województwach, ale także wypowiedzi respondentów dotyczące znaczenia

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

kultury dla rozwoju regionu. W województwach znajdujących się na szczycie rozwoju ekonomicznego mierzonego w PKB na jednego mieszkańca, na rozwój infrastruktury przeznaczają się relatywnie wyższe sumy pieniędzy, a zabytki i instytucje kultury mają znaczenie priorytetowe odzwierciedlone w procentach rocznego budżetu przeznaczanych na cele kulturalne (małopolskie, łódzkie, śląskie).

W wypowiedziach o charakterze generalnym, dotyczących infrastruktury kultury jako całości, respondenci z województwa podlaskiego i lubuskiego podkreślali nieproporcjonalność wydatków przeznaczanych na kulturę w swoich województwach w porównaniu do innych, lepiej rozwiniętych ekonomicznie regionów. W województwach o niższym wskaźniku PKB często wyrażano pogląd, że istnieją dwie skale porównawcze: lokalna i ogólnopolska. Wedle respondentów, przynależność do jednej z tych kategorii determinuje dysproporcje w rozwoju infrastruktury sektora kultury:

„No bo 10% [budżetu przeznaczanego dla sektora kultury] w naszym województwie a 10%, np. w Małopolsce, to są zupełnie inne kwoty. Ale tu jesteśmy w każdym razie w czołówce i tu możemy się raczej chwalić. Jeżeli chodzi o kwoty bezwzględne to jest już trochę gorzej, ale to też nie jest tak, że jesteśmy na ostatnim czy przedostatnim miejscu. Jesteśmy trochę wyżej.”

Pracownik podlaskiego Urzędu Marszałkowskiego

„Nie jesteśmy województwem, które jest tak zasobne w pieniądze jak województwo mazowieckie czy województwo małopolskie; zresztą w całej Polsce ten sektor kultury przez lata był niedofinansowany, w ostatnim okresie dopiero pojawiły się środki, które będą mogły wesprzeć trochę ten sektor.”

Pracownik świętokrzyskiego Urzędu Marszałkowskiego

Respondenci uzupełniali wiedzę o dysproporcjach między regionami kraju przez wskazanie różnic pomiędzy miastem wojewódzkim a wsią:

„Powiedzmy sobie, poprawa infrastruktury kultury, a wręcz dotarcie z bogatą ofertą kulturalną do mieszkańców mniejszych miejscowości, terenów wiejskich to jest na pewno priorytet. Powiedzmy sobie, w dużych miastach ta infrastruktura jest w miarę jeszcze na jakimś tam poziomie dobrze rozwinięta i stopniowo rozbudowywana. Na terenach mniejszych, szczególnie tych malutkich gmin, jest dość taka przestarzała, niedoinwestowania jest. Na pewno ta poprawa infrastruktury byłaby priorytetem.”

Pracownik zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

W województwach posiadających rozbudowaną infrastrukturę kultury przeważają opinie o ponadregionalnym znaczeniu obiektów kultury, ale opinie te nie odnoszą się do oceny merytorycznej ich znaczenia dla kultury narodowej, lecz do skali inwestycji dokonywanych w tym sektorze. Przodujące województwa porównują swoją rangę do instytucji zachodnioeuropejskich.

„Tak na prawdę front robót, który jest realizowany przez Województwo jest ogromny, a nakład wynosi 200 milionów, które są przewidziane w przyszłym roku. To też o czymś świadczy. O ilości pieniędzy, które są inwestowane w infrastrukturę i w działalność.”

Pracownik śląskiego Urzędu Marszałkowskiego

„Województwo Mazowieckie zajmuje znaczącą pozycję na mapie kulturowej Polski. Intencją strategii rozwoju Województwa Mazowieckiego jest przekształcenie województwa w region, który będzie się cechował konkurencyjnością w stosunku do innych regionów europejskich ...”

Pracownik mazowieckiego Urzędu Marszałkowskiego

Analiza jakościowa dysproporcji między województwami potwierdziła rozkład liczbowy różnic w stanie infrastruktury zabytków i instytucji kultury, co przekłada się na ogólną ocenę dysproporcji infrastrukturalnych w sektorze kultury w polskich województwach. Badania pokazały także, że najbiedniejsze gospodarczo regiony Polski w małym stopniu realizują projekty w tej dziedzinie, a sektor kultury jest w ich budżecie marginalizowany. Opinie respondentów są odzwierciedleniem struktury infrastruktury sektora kultury w Polsce.

Porównanie wypowiedzi pracowników Urzędów Marszałkowskich z województw posiadających ubogą infrastrukturę kultury z wypowiedziami urzędników z przodujących województw pozwoliło stwierdzić, że „grupą odniesienia” lepiej rozwiniętych ekonomicznie województw są regiony europejskie i europejskie standardy finansowania potrzeb kulturalnych. Województwa odznaczające się niższym stopniem rozwoju ekonomicznego porównują się do regionów w kraju utrzymujących lepszą bazę infrastrukturalną i otrzymujących większe dofinansowanie. Respondenci z gorzej rozwiniętych regionów kraju wyrażają także przekonanie, że dopóki nakłady na kulturę są małe dopóty nic się nie da zrobić w sektorze kultury. Z drugiej strony, pracownicy Urzędów Marszałkowskich z regionów bogatszych podkreślają, że należy porównywać się tylko z najlepszymi regionami europejskimi bądź projektami realizowanymi obecnie w Europie.

Szkoły artystyczne

W odniesieniu do infrastruktury szkolnictwa artystycznego (szkoły stopnia podstawowego i średniego), zarówno w wypowiedziach respondentów, jak i analizowanych dokumentach wskazywano na przewagę placówek publicznych prowadzonych przez właściwy departament Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (260 placówek)¹³. Tylko kilkanaście placówek publicznych jest prowadzonych przez jednostki samorządowe (94 placówki). Reszta, 279 placówek, ma charakter niepubliczny¹⁴.

Artystyczne szkoły wyższe, ze względu na czynniki infrastrukturalne i specyfikę procesu nauczania, rozwijały się w wolniejszym tempie niż inne uczelnie akademickie. Zostało to wyraźnie zaakcentowane w wypowiedzi pracownika Departamentu Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej:

„Kiedyś się tam kształciło [na Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu] 400 studentów, a dzisiaj się kształci 1600. My nie jesteśmy takimi uczelniami jak Uniwersytet Jagielloński czy Uniwersytet Warszawski, który kształci obecnie około 60 000 studentów, a przed rokiem dziewięćdziesiątym w ogóle w całej Warszawie, we wszystkich uczelniach kształciło się 60 000, a teraz tylko na Uniwersytecie Warszawskim. „

Pracownik Departamentu Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej

Inny cytat wskazuje na długotrwały proces rozbudowy infrastruktury artystycznych uczelni wyższych w Polsce:

„To jest najbardziej widoczne wśród uczelni artystycznych, że dzisiaj baza, którą dysponują uczelnie wzrosła dwukrotnie w stosunku do tego, co miały w roku osiemdziesiątym. Jakość tego jest nieporównywalna z tym, co było. Pomiędzy rokiem czterdziestym piątym i osiemdziesiątym dziewiątym wybudowaliśmy dwie uczelnie: Akademię Muzyczną w Warszawie i Akademię Sztuk Pięknych w Łodzi.”

Pracownik Departamentu Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej

W wypowiedziach respondentów ujawniona została specyfika sektora szkół artystycznych, który rozwijał się wolniej niż inne sektory infrastruktury kultury. Wypowiedzi respondentów wskazują także na znaczne dysproporcje pomiędzy regionami kraju. Województwa zachodniopomorskie i kujawsko-pomorskie posiadają tylko kilka placówek kształcenia podstawowego i średniego oraz po jednej placówce akademickiej. Wnioski dotyczące ogólnej oceny infrastruktury kultury oraz zabytków i instytucji kultury dotyczą także sektora szkół

¹³ Krzysztof Pawłowski [red.], *Raport o stanie kultury w obszarze szkolnictwa artystycznego*, [w:] *Raport o stanie kultury przygotowany w ramach Kongresu Kultury Polskiej 2009*, MKiDN 2009, s. 6.

¹⁴ *Ibidem*, s. 9.

artystycznych. Niedofinansowane pozostają szkoły artystyczne w województwach, w których pracownicy Urzędów Marszałkowskich deklarują zastój w dziedzinie kultury i brak środków na realizację wielkich inwestycji.

Specyfika szkół artystycznych i prowadzony w nich tok nauki decydują o wyjątkowości rozwoju sektora szkolnictwa artystycznego w Polsce. Edukacja artystyczna jest bardzo ważna ze względu na możliwości rozwoju kapitału kulturowego w regionach i jego przełożenie na zyski inwestycyjne w gospodarkę województw. Proces zamiany kapitału kulturowego w kapitał ekonomiczny przyczynia się jednak głównie do wzrostu rejonów, które już przodują w rankingach rozwoju ekonomicznego i zajmują najwyższe miejsca na skali wskaźników rozwoju przedsiębiorczości akademickiej¹⁵. W ostatnich latach obserwujemy wyraźny wzrost zainteresowania uczelniami artystycznymi wśród absolwentów szkół średnich, jest on jednak wyraźniejszy tam, gdzie istnieją silne ośrodki akademickie potrafiące „przekształcać” myśl akademicką i wytwory artystyczne w produkt rynkowy. Respondenci w regionach, które pozostawały w gorszej sytuacji rozwojowej wyraźnie przedkładali cele inwestycyjne w innych obszarach gospodarczych nad inwestycje w kulturę. Wydaje się, że strategia rozwojowa, kładąca nacisk na rozwój sektora kultury, wymaga większych nakładów finansowych w początkowych etapach inwestycji, lecz potem „zwraca się” w postaci bogatego i różnorodnego kapitału ludzkiego oraz rozbudowanego sektora gospodarki opartej na wiedzy. Inwestycje w sektor szkół artystycznych wszystkich stopni są zatem opłacalne nie tylko z punktu widzenia rozwoju kulturowej atrakcyjności poszczególnych regionów i zachowania ich dziedzictwa kulturowego, ale także z punktu widzenia ich rozwoju gospodarczego. Najbardziej innowacyjne gospodarczo regiony kraju przywiązują dużą wagę do inwestycji w przyszłych twórców kultury. Wydaje się zatem, że większe inwestycje finansowe w szkolnictwo artystyczne i rozwój nastawiony na poprawę infrastruktury uczelni artystycznych może przynieść mniej rozwiniętym regionom kraju znaczne korzyści ekonomiczne.

Pytanie ewaluacyjne

1.3. Przestrzenne zróżnicowanie wniosków o dofinansowanie zgłaszanych w ramach XI Priorytetu POIiŚ

Do dnia 25 października 2010 roku Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego podpisało 55 umów na dofinansowanie w ramach XI Priorytetu „Kultura i dziedzictwo kulturowe”. W odniesieniu do poszczególnych województw największą liczbą pozytywnie rozpa-

¹⁵ Raport autorstwa dr Rafała Drozdowskiego pokazuje wyraźnie, że rozwój gospodarczy jest bardzo mocno skorelowany z rozwojem przedsiębiorczości akademickiej w przodujących województwach w kraju. Najsilniej rozwiniętą sieć przedsiębiorczości akademickiej posiadają województwa: mazowieckie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie i pomorskie. Rafał Drozdowski, Potencjał regionów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości akademickiej, [w:] Ekspertyzy i analizy dotyczące zagadnień transformacji wiedzy, konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy 2004 - 2008. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2008, s. 53 i nast.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

trzonych wniosków mogą poszczycić się województwa małopolskie (8), a także mazowieckie (7), dolnośląskie (7) i śląskie (6). Dwóm województwom – lubuskiemu i zachodniopomorskiemu nie zostaną przyznane żadne pieniądze.¹⁶ Na chwilę obecną na jedno województwo przypada średnio nieco ponad trzy zaakceptowane wnioski. Szczegółowe dane ilustruje poniższa tabela.

Tabela 7. Liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków o dofinansowanie w ramach XI Priorytetu

XI Priorytet	Liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków
ogółem	55
małopolskie	8
mazowieckie	7
dolnośląskie	7
śląskie	6
lubelskie	5
pomorskie	4
podlaskie	3
łódzkie	3
wielkopolskie	2
świętokrzyskie	2
opolskie	2
warmińsko - mazurskie	1
podkarpackie	1
kujawsko - pomorskie	1
zachodniopomorskie	0
lubuskie	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zgromadzonych na stronie internetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko [dostęp 2.11.2010 r.]

¹⁶ Opracowano na podstawie danych zgromadzonych na stronie internetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko www.pois.gov.pl [stan na dzień: 2.11.2010 r.]

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Łączna kwota dofinansowania w dniu 25 października 2010 roku wynosiła 3 442 999 568,34 zł¹⁷, co oznacza średnio 215 187 473,02 zł w przeliczeniu na jedno województwo i 62 599 992,15 zł przypadających średnio na jeden zaakceptowany wniosek.

Przestrzenny rozkład wniosków o dofinansowanie, które przyjęto do finansowania w ramach XI Priorytetu potwierdza wnioski płynące z ilościowej i jakościowej analizy dysproporcji w infrastrukturze kultury. Przepaść pomiędzy biednymi a bogatymi rejonami kraju została potwierdzona przez przyznanie przeważającej liczby dotacji najlepiej rozwiniętym infrastrukturalnie województwom. Największe dofinansowanie otrzymały te województwa, które zarówno w opinii respondentów, jak i w perspektywie surowych danych ilościowych, najlepiej oceniały swoje szanse w konkurencji z europejskimi projektami.

Podsumowanie

W infrastrukturze sektora kultury w Polsce wyraźnie zarysowują się dysproporcje pomiędzy województwami niedofinansowanymi lub przeznaczającymi na finansowanie kultury małe kwoty a tymi, które aspirują do konkurowania z regionami europejskimi lub mają znaczenie w skali całego kraju. Analiza *desk research* wykazała, że poszczególne regiony różnią się nasyceniem zabytków i instytucji kultury. Liczby te odpowiadają aktywności w składaniu wniosków i realizacji projektów finansowych w poszczególnych regionach. Podobnie, rozkład projektów przyjętych w ramach I naboru do XI Priorytetu POIiŚ odzwierciedla zróżnicowanie terytorialne rozwoju infrastruktury w Polsce.

Analiza wypowiedzi respondentów z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Urzędów Marszałkowskich ujawniła, że ich pracownicy mają świadomość istniejących dysproporcji w rozwoju infrastruktury. Wyraźna jest tutaj hierarchia ocen, jakie nadają pracownicy tych instytucji poszczególnym regionom kraju. Najbardziej niedofinansowane województwa uznano za regiony porównujące swój status z województwami bogatszymi, natomiast regiony, które przodują we wspieraniu i finansowaniu kultury, lokuje się na pozycjach „znaczących w skali całego kraju” (dolnośląskie, śląskie, wielkopolskie) lub „regionów europejskich” (mazowieckie, małopolskie).

W żadnym województwie nie brakuje, w opinii respondentów, jednostek kultury, które można uznać za ponadregionalne. Takie obiekty znajdują się na terenie każdego województwa, różnice dotyczą ocen dotychczasowych inwestycji w te obiekty i ogólnego stanu obiektów kultury w województwie. Ocena infrastruktury zależała zatem od wagi, jaką respondenci przywiązywali do już otrzymywanych (lub spodziewanych) środków finansowych na nowe inwestycje i umiejscowienia regionalnego sektora kultury w strategii województwa na tle innych potrzeb inwestycyjnych. Oceniany przez respondentów stan sektora kultury był

17 *Ibidem*.

skorelowany ze wskaźnikiem przyrostu PKB. W województwach słabszych ekonomicznie przywiązywano mniejszą wagę do kultury, jako istotnej przestrzeni inwestycji ekonomicznych i gorzej oceniano swoje szanse w konkurencji na tym polu z województwami dysponującymi większym budżetem. Pracownicy urzędów marszałkowskich w województwach o niższym wskaźniku PKB podkreślali, że w ich planach rozwojowych kultura ma mniejsze znaczenie niż inne obszary inwestycyjne. Respondenci Ci źle oceniali szanse na poprawę tej sytuacji wskazując, jako przyczynę tego stanu, słabe przygotowanie inwestycji i brak środków finansowych na ich realizację. Jednocześnie wskazywano na bardzo istotne potrzeby finansowe we wszystkich trzech obszarach działań z naciskiem na renowację i utrzymanie obiektów zabytkowych.

We wszystkich trzech działaniach XI Priorytetu POIiŚ dysproporcje pomiędzy województwami nakładają się na siebie. Przepaść pomiędzy województwami mazowieckim i małopolskim a zachodniopomorskim i lubuskim – czterema najbardziej skrajnie różniącymi się województwami wynika z różnic nakładów finansowych przeznaczanych na infrastrukturę kultury w województwach oraz oceny stopnia stanu infrastruktury kultury. Ocena stanu infrastruktury w województwach i rozpoznane przez respondentów dysproporcje decydują z kolei o ocenie szans na realizację większych inwestycji w sektorze kultury i umieszczeniu kultury na liście priorytetów wojewódzkich strategii. Można wysunąć generalny wniosek, że większe dofinansowanie obiektów zabytkowych, instytucji kultury i szkół artystycznych dałoby impuls mniej rozwiniętym ekonomicznie regionom kraju do podniesienia rangi kultury w swoich strategiach i, tym samym, ich szybszego ekonomicznego rozwoju. Rozwój sektora kultury przyspiesza bowiem proces wzrostu bogatego i zróżnicowanego kapitału ludzkiego oraz miejsc pracy w instytucjach kultury i obsłudze obiektów zabytkowych.

Rozwój sektora kultury ma bezpośredni wpływ na gospodarkę poprzez dochody jakie sektor ten generuje oraz liczbę osób zatrudnionych w instytucjach kultury, obsłudze obiektów zabytkowych oraz dynamicznie rozwijającej się branży, jaką są przemysły kultury i przemysły kreatywne

Dzięki inwestycjom w infrastrukturę kultury rośnie liczba turystów oraz dochodów z turystyki i kultury. W dalszej perspektywie przekłada się to bezpośrednio na skuteczne budowanie kulturalnej marki narodowej, co z kolei pozwala na relatywnie tanie stworzenie silnego zasobu strategicznego kraju, a tym samym jest niezbędną długoterminową inwestycją kapitałową. Silna marka kulturalna to także wpływ na promocję kraju. Rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego pozwoli dostosować ją do obecnych realnych potrzeb tego sektora i pozwoli na jego dalszy rozwój, co wydatnie wpłynie na kształtowanie kapitału społecznego oraz ludzkiego kraju.

Cel 2. Identyfikacja i ocena potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ i ich wpływu na cele Programu.

Identyfikacja i ocena potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów ma kluczowe znaczenie dla zarządzania funduszami przeznaczonymi na inwestycje w instytucjach kultury. W ramach Priorytetu XI POIiŚ przyjęto listę potrzeb inwestycyjnych możliwych do sfinansowania w ramach Programu. Stale jednak aktualne są pytania jakie są potrzeby potencjalnych beneficjentów w zakresie projektów inwestycyjnych, która grupa potencjalnych Beneficjentów ma największe potrzeby oraz czy zgłaszane potrzeby są zgodne z Priorytetem XI POIiŚ. Poniżej zostaną przedstawione odpowiedzi na te oraz kolejne pytania ewaluacyjne dotyczące celu 2 niniejszych badań.

Odpowiedzi pochodzą z analizy wyników następujących technik badawczych:

- Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami urzędów marszałkowskich oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Kwestionariuszowe wywiady indywidualne (PAPI) przeprowadzone z potencjalnymi beneficjentami
- Grupowe wywiady zogniskowane (FGI) przeprowadzone z wyselekcjonowanymi grupami potencjalnych beneficjentów.

Poniżej zostały zaprezentowane wyniki badań przyporządkowane do kolejnych pytań ewaluacyjnych.

Pytanie ewaluacyjne:

2.1. Jakie są potrzeby potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ?

Zanim oceniono potrzeby potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ, poproszono badanych by określili swój stan wiedzy na temat możliwości uzyskania dofinansowania ze środków EU w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko na inwestycje w instytucjach kultury.

Jak wskazuje poniższa tabela aż ¼ badanych (23%) stwierdziła, iż posiada szczegółową wiedzę nt. możliwości uzyskania środków. Natomiast zdecydowana większość badanych (64%) twierdzi, iż orientuje się w temacie, ale nie zna szczegółów program. Tylko 14% nie zna tego programu.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Tabela 8. Rozkład liczbowy i procent odpowiedzi na pytanie: proszę określić swój stan wiedzy na temat możliwości uzyskania dofinansowania ze środków UE w ramach POIiŚ na inwestycje w instytucjach kultury.

Odpowiedź	Liczba	Procent
posiadam szczegółową wiedzę nt. możliwości uzyskania dofinansowania na inwestycję w ramach Priorytetu XI w POIiŚ	46	23%
orientuję się w temacie, ale nie znam szczegółów	128	64%
nie znam tego programu	26	13%
Suma	200	100%

Źródło: badania PAPI

Następnie badani mieli określić czy ubiegali się o dofinansowanie w ramach XI Priorytetu POIiŚ. Zgodnie z poniższą tabelą zdecydowania większość badanych (77%) nigdy nie ubiegała się o środki w ramach POIiŚ. Reszta badanych, tj. 22% to przedstawiciele potencjalnych beneficjentów, którzy ubiegali się o środki, ale ich projekt nie został przyjęty i nie uzyskał dofinansowania.

Tabela 9. Rozkład liczbowy i procentowy odpowiedzi na pytanie: Czy ubiegali się Państwo kiedykolwiek o dofinansowanie w ramach XI Priorytetu POIiŚ?

Odpowiedź	Liczba	Procent
tak, nasz projekt nie został przyjęty	45	23%
nie ubiegaliśmy się o dofinansowanie w ramach POIiŚ	147	77%
suma	192*	100%

Źródło: badania PAPI

*Tylu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Przedstawiciele potencjalnych beneficjentów, którzy wzięli udział w badaniach spośród listy potrzeb inwestycyjnych finansowanych w ramach Priorytetu XI POIiŚ mieli wybrać trzy dla nich priorytetowe. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Tabela 10. Zestawienie liczbowe i procentowe potrzeb potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ.

Lista potrzeb możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ	Liczba	Procent
1. Rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, restauracja, zachowanie, a także adaptacja na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem	103	52%
2. Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu	94	47%
3. Konserwacja zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów oraz archiwaliów i zbiorów filmowych	45	23%
4. Zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem	48	24%
5. Rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych archiwalnych i zbiorów filmowych	39	20%
6. Tworzenie wirtualnych instytucji kultury	10	5%
7. Budowa, rozbudowa, remont i przebudowa instytucji kultury	89	45%
8. Budowa, rozbudowa i remont szkół i uczelni artystycznych	15	8%
9. Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności edukacyjnej i kulturalnej w szkołach i uczelniach artystycznych	49	25%
10. Cyfryzacja zasobów bibliotecznych szkół i uczelni artystycznych	33	17%
11. Inne	13	7%
Razem	200*	

Źródło: badania PAPI

* Liczba odpowiedzi jest większa niż liczba przebadanych beneficjentów, gdyż każdy respondent mógł wybrać maksymalnie trzy potrzeby inwestycyjne.

Jak wskazują powyższe dane ponad połowa potencjalnych beneficjentów (52%) zainteresowana jest działaniami związanymi z inwestycjami w obiektach zabytkowych (potrzeba nr 1) oraz zakupem i remontem stałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej (47% badanych). Niewiele mniej popularne są inwestycje związane z budową, rozbudową, remontem i przebudową instytucji kultury. Na tę potrzebę wskazało 45% badanych.

Jako mniej popularne potrzeby inwestycyjne należy wskazać działania związane z zabezpieczeniem zabytków przez kradzieżą i zniszczeniem (26% badanych) oraz zakupem i remontem trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności edukacyjnej i kulturalnej w

szkołach i uczelniach artystycznych (25% badanych). Konserwacją zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów oraz archiwaliów i zbiorów filmowych jest zainteresowanych 23% badanych, natomiast na rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury postawiło 20% przebadanych potencjalnych beneficjentów.

Z niskim zainteresowaniem spotkało się tworzenie wirtualnych instytucji kultury. Tylko 5% badanych wskazało na taką potrzebę. Niewiele głosów zdobyły również potrzeby związane z budową, rozbudową i remontem szkół i uczelni artystycznych. Dane jednak wskazują, iż ten tym beneficjenta preferuje raczej zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności edukacyjnej i kulturalnej (25% badanych).

Odpowiadając na pytanie ewaluacyjne: Jakie są potrzeby potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych do realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ? Należy jeszcze raz podkreślić, iż **największe potrzeby potencjalnych beneficjentów związane są z inwestycjami w obiektach zabytkowych**. Tak wskazuje poniższa tabela 58% badanych potencjalnych beneficjentów zainteresowanych jest udziałem w działaniu 11.1 w Priorytecie XI POIiŚ.

Prezentowana ocena zbieżna jest również z danymi przedstawionymi w tabeli 10. Ponad połowa badanych 52% zainteresowana jest rewitalizacją, rewaloryzacją, konserwacją, renowacją, restauracją, zachowaniem, a także adaptacją na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem.

Przeważają również potrzeby związane z zakupem i remontem trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, oraz budową i rozbudową instytucji kultury. To są nadal najpilniejsze potrzeby potencjalnych beneficjentów Priorytetu XI POIiŚ.

Badani pracownicy Urzędów Marszałkowskich również wśród potrzeb inwestycyjnych wymieniają najczęściej konserwację i renowację obiektów zabytkowych i instytucji kultury. Drugą najważniejszą potrzebą inwestycyjną jest zapewnienie obiektom kultury atrakcyjności turystycznej, uczynienie z nich pełnowartościowych „produktów kultury” oraz zaadaptowanie istniejących obiektów na cele edukacyjne i wystawiennicze. Respondenci podkreślają, że działania renowacyjne i konserwacyjne nie zapewniają środków na utrzymanie obiektów kultury. Najważniejszą potrzebą jest zatem działanie kompleksowe; zachowanie obiektów kultury i zapewnienie tym obiektom ciągłości finansowania. Padały także propozycje połączenia istniejących już obiektów zabytkowych z instytucjami kultury. Tworzenie galerii w obiektach poindustrialnych, adaptacja dworów, pałaców na przestrzenie wystawiennicze i ekspozycje edukacyjne to tylko niektóre z zaproponowanych rozwiązań problemów finansowania instytucji kultury. W wypowiedziach o charakterze ogólnym podkreśla się brak pieniędzy na wszystkie działania inwestycyjne w sektorze kultury:

„Chodzi chyba głównie o środki finansowe, znalezienie środków finansowych. To jest główny problem, jeżeli chodzi o realizację wszelkich projektów. Wiadomo, wszystkie

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

budżety są bardzo ograniczone i nie możemy sobie wtedy pozwolić na realizację inwestycji”

Pracownik warmińsko-mazurskiego Urzędu Marszałkowskiego

„Główne potrzeby inwestycyjne to przede wszystkim konserwacja obiektów, renowacja. To pochłania zazwyczaj duże środki. Oczywiście w obecnym czasie te instytucje spotykają się z problemem unowocześnienia formy w jakich przedstawione są zbiory, wiadomo że już klasyczne muzeum nie wystarcza, trzeba w jakiś inny sposób ściągnąć odbiorcę do tego muzeum. Problem jest też z funduszami na zorganizowanie np. imprez kulturalnych, ale również na multimedializację. Ale przede wszystkim konserwacja...”

Pracownik świętokrzyskiego Urzędu Marszałkowskiego

„Głównie stawiamy na te projekty, które jakby najbardziej ukierunkowane są na pozyskanie największej ilości zasobów turystycznych.”

Pracownik warmińsko-mazurskiego Urzędu Marszałkowskiego

Budowa nowych obiektów kultury nie zajmuje najwyższego miejsca na skali priorytetowych potrzeb w województwach. Najpilniejszą potrzebą jest doprowadzenie do stanu użytkowania zaniedbanych obiektów i ich systematyczna modernizacja. Dotyczy to zarówno obiektów zabytkowych, jak i instytucji kultury:

„Co prawda od dziesięciu lat już, czy od dwudziestu lat, samorzady prowadzą ciągle inwestycje w remonty i w modernizację obiektów kultury. Natomiast cały czas ich baza, stan jest niezadowolający, ponieważ wchodzi nowe technologie, są nowe oczekiwania odbiorców co do jakości odbioru oferty kulturalnej i w chwili obecnej remiza z drewnianymi krzesełami to nie jest szczyt marzeń odbiorców. Wymagane są sale multimedialne, sale klimatyzowane z łatwym dostępem dla osób niepełnosprawnych, czyli wszystko, co powoduje, że ten klient ma jak najszerszy dostęp do tej infrastruktury. Czyli generalnie remonty, modernizacje...”

Pracownik śląskiego Urzędu Marszałkowskiego

Kolejną ważną potrzebą inwestycyjną samorządów wojewódzkich jest adaptowanie budynków i sal na potrzeby edukacyjne. Szczególnie artystyczne szkoły wyższe borykają się z problemem braku odpowiednich sal do ćwiczeń i koncertów. Ta potrzeba inwestycyjna wybiła się na pierwszy plan w działaniu 11.3 XI Priorytetu POIiŚ ze względu na specyfikę potrzeb infrastruktury szkół artystycznych. Tam, gdzie niemożliwa jest dobudowa lub kompleksowa renowacja sal trzeba wybudować nowe budynki. Sektor szkół artystycznych boryka się z największymi problemami lokalowymi wśród trzech działań XI Priorytetu:

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

„Dofinansowanie polega na tym chociażby, że przekazano budynek – w którym teraz się mieścimy – na potrzeby Akademii Sztuki i także siedem milionów na remont tego budynku, przede wszystkim remont tego budynku. Te środki, które wyznaczyło województwo na pewno będą niewystarczające do tego. Dostosowanie tego zabytkowego budynku do potrzeb Akademii jest naszą główną potrzebą.”

Pracownik zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego

Potrzeby te jeszcze wyraźniej zostały zaakcentowane w wypowiedziach pracownika Departamentu Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa narodowego.

„Szkoły, zwłaszcza muzyczne, muszą mieć ćwiczeniówki, nieduże salki takie, żeby był fortepian, bo to jest indywidualne nauczanie. My nie potrzebujemy tych sal takich dużych. Musi być sala koncertowa, musi być też sala gimnastyczna. A tu nie ma nic. Nie ma sal koncertowych, a sala koncertowa to jest warsztat, to jest dydaktyka, tam grają zespoły. Grają w zespołach kameralnych czy dużych, czy w zestawach orkiestrowych, czy chóry. I nie ma tego gdzie robić, bo nie ma sal. Gimnastyka odbywa się na korytarzach. Nie ma boisk. W związku z tym trzeba by pomyśleć o zainwestowaniu w nie.

Myszę, że istnieje potrzeba Akademii Muzycznej [w Warszawie] i tam się tworzy taki campus duży, ponieważ powstało Muzeum Fryderyka Chopina, tam jest Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, tam jest TIFT, czyli Towarzystwo im. Fryderyka Chopina i tam jest Akademia Muzyczna, ale to powinno się poszerzyć im bazę albo nadbudować, albo dobudować. Coś trzeba by zrobić, żeby stworzyć warunki na miarę XXI wieku.”

Pracownik Departamentu Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej

„Brakuje sal koncertowych. Jest taka orkiestra, która ćwiczy w telewizji, tam jakieś wynajmują pomieszczenia, nie mają własnej sali koncertowej. No i takich sal brakuje praktycznie wszędzie. Ale też trzeba powiedzieć, że w tej chwili Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dużą wagę przywiązuje do tego, żeby poprawić warunki i nasz program zakłada, żeby wszystkie uczelnie wyższe muzyczne, każda miała swoją salę koncertową i jest tak, że budujemy na przykład w Łodzi.”

Pracownik Departamentu Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej

„Wie Pan, takich pomniejszych sal to sporo potrzebujemy. W najbliższym czasie do 2020 roku, to będzie potrzeba nawet do kilkudziesięciu takich większych czy mniejszych inwestycji...”

Pracownik Departamentu Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

W przypadku szkół artystycznych częściej niż w odniesieniu do instytucji kultury (muzeów, teatrów, oper) mówi się o potrzebie budowy nowych obiektów i inwestycji w całkiem nowe sale ćwiczeniowe przystosowane do nowoczesnych standardów kształcenia artystycznego. Regionem, który najwięcej inwestuje w budowę nowych budynków dla szkół artystycznych jest województwo łódzkie.

„W obecnej chwili wszystkie trwające projekty w ramach POIiŚ w obrębie województwa realizują właśnie wyższe uczelnie artystyczne. Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna realizuje projekt „Centrum Nowych Mediów”, zakładający budowę Uczelnianego Centrum Dydaktyki Nowych Mediów. Łódzka Akademia Sztuk Pięknych imienia Władysława Strzemińskiego w Łodzi buduje Centrum Nauki i Sztuki, na co uzyskała unijne dofinansowanie. Projekt przewiduje budowę Centrum, w którym znajdą się czytelnia z wypożyczalnią, czytelnia naukowa, mini sala do telekonferencji, magazyny archiwum, pomieszczenia digitalizacji oraz galeria Akademii. Z kolei Akademia Muzyczna w Łodzi buduje salę koncertową dla celów dydaktycznych.

Pracownik łódzkiego Urzędu Marszałkowskiego

W odpowiedzi na pytania ewaluacyjne wskazywano, że najważniejszą dla naszych respondentów potrzebą inwestycyjną jest renowacja, konserwacja i zachowanie istniejących obiektów zabytkowych i instytucji kultury. W nielicznych przypadkach wskazano nowe budynki jako istotną potrzebę inwestycyjną. Wyjątki te dotyczyły województw realizujących duże projekty inwestycyjne w obrębie działania 11.3 i uzyskujących bogate zewnętrzne wsparcie na rozbudowę instytucji kultury.

Działania inwestycyjne, które respondenci wskazują jako najistotniejsze mieściły się w przedziale 11.1 i 11.2 XI Priorytetu POIiŚ. Często podkreślano także potrzebę łączenia tych działań i tworzenia zabytkowych instytucji kultury. W Urzędach Marszałkowskich prawie wcale nie wskazywano na digitalizację jako główną potrzebę inwestycyjną. Digitalizacja zbiorów lub przestrzeni wystawienniczych pojawiała się tylko jako specyficzna potrzeba konkretnych instytucji i nie wpisywała się w szersze strategie inwestycyjne województw.

Pytanie ewaluacyjne:

2.2. Która grupa beneficjentów (zgodnie z listą wyszczególnioną w Uszczegółowieniu POIiŚ) i w ramach których działań XI Priorytetu ma największe potrzeby inwestycyjne?

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Wielkość potrzeb inwestycyjnych była mierzona za pomocą pytania o przybliżony koszt planowanej inwestycji. Jak wskazują dane przedstawione w poniżej tabeli najczęściej badanych, tj. 42% planuje wydatkować w granicach od 4 do 10 mln zł. Natomiast aż 22% badanych planuje przeznaczyć na inwestycje powyżej 20 mln zł, tym samym spełniając warunki aplikacyjne do XI Priorytetu POIiŚ.

Tabela 11. Na jaką sumę oceniacie Państwo przybliżony koszt realizacji inwestycji?

Przybliżony koszt inwestycji	Liczba	Procent
do 4 mln zł	23	12%
4-10 mln zł	82	42%
11-20 mln zł	32	16%
powyżej 20 mln zł	44	22%
nie zastanawiałem(łam) się nad tym	16	8%
Suma	197*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tytu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Należy również zauważyć, iż 12% badanych planuje inwestycje w granicach do 4 mln zł, tym samym wykluczając się z możliwości uczestnictwa w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko. Jednak prezentowane powyżej dane wskazują, iż zdecydowana większość potencjalnych beneficjentów posiada potrzeby inwestycyjne na poziomie odpowiadającym założeniom finansowym XI Priorytetu POIiŚ.

O rozmachu i wielkości inwestycji świadczy również planowane utworzenie nowych miejsc pracy. Jak wskazuje poniższa tabela ponad połowa badanych potencjalnych beneficjentów planuje zwiększyć zatrudnienie po dokonaniu inwestycji. Dane te potwierdzają fakt, iż inwestycje w sektor kultury związane są z pobudzaniem rozwoju i mają pozytywny wpływ na lokalny, a często również regionalny rynek pracy.

Tabela 12. Odpowiedz na pytanie: Czy w ramach planowanych inwestycji (potrzeb) planują Państwo utworzenie nowych miejsc prac?

Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak	102	52%
Nie	56	29%
nie wiem	38	19%
Suma	196*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tytu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Planowane zwiększenie zatrudnienia średnio wynosi 8 osób. Liczba planowanych nowych pracowników oscyluje od 2 do 100 osób. Nowe instytucje kultury (czyli inwestycje stosunkowo najbardziej kosztochłonne) planuje utworzyć 16% badanych potencjalnych beneficjentów. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Odpowiedź na pytanie: Czy w ramach planowanych inwestycji (potrzeb) planują Państwo utworzyć nowe instytucje kultury?

Odpowiedź	Liczba	Procent
tak	27	16%
nie	133	79%
nie wiem	9	5%
suma	169*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tytu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Poniższa tabela przedstawia natomiast grupy potencjalnych beneficjentów, którzy mają najwięcej potrzeb inwestycyjnych. Są to przede wszystkim jednostki prowadzone przez samorząd (54%) następnie przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (37%) oraz kościoły i gminy wyznaniowe (9%).

Tabela 14. Organy prowadzące badanych potencjalnych beneficjentów

Organ prowadzący potencjalnego beneficjenta	Liczba	Procent
jednostki samorządowe	107	54%
instytucje państwowe	74	37%
organizacje pozarządowe	2	1%
kościół i gminy wyznaniowe	17	9%
Inne	0	0%
Suma	200	100%

Źródło: badania PAPI

Podsumowując największe potrzeby inwestycyjne mają potencjalni beneficjenci prowadzeni przez jednostki samorządu terytorialnego lub Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Najczęściej koszt planowanych inwestycji oscyluje od 4 do 10 mln lub powyżej 20 mln zł, a więc są to inwestycje stosunkowo duże. Plany inwestycyjne 16% badanych wiążą się

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

z utworzeniem nowej instytucji kultury. Są również ściśle powiązane z utworzeniem nowych miejsc pracy. Ponad połowa badanych (52%) planuje zatrudnić od 2 do 100 osób dzięki realizacji planowanej inwestycji.

Pytanie ewaluacyjne

2.3. W jaki sposób planowane inwestycje przyczynią się do osiągnięcia celów XI Priorytetu POIiŚ oraz celów Programu?

Inwestycje planowane w województwach w większości przypadków przyczyniają się do osiągnięcia celów zakładanych w XI Priorytecie POIiŚ. Respondenci deklarują, że działania konserwacyjne i renowacyjne zabytków, które są najczęściej wspominaną potrzebą inwestycyjną w prawie wszystkich województwach, są zbieżne z celami XI Priorytetu POIiŚ. W ramach Programu przewiduje się komplementarne wsparcie rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim i światowym. Tym celom ogólnym odpowiadają trzy szczegółowe działania w ramach XI Priorytetu: ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym (działanie 11.1), rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym (działanie 11.2), infrastruktura szkolnictwa artystycznego (11.3).

Większość zadań inwestycyjnych wymagających nakładów ponad 20 milionów złotych mieści się w ramach celów zakładanych w XI Priorytecie i w ten sposób realizacja tych inwestycji przyczyni się do wypełnienia celów ogólnych Programu.

W województwie śląskim celem strategii wojewódzkiej jest wzmacnianie kapitału ludzkiego. Urząd Marszałkowski chce to osiągnąć poprzez rozbudowę infrastruktury szkół artystycznych.

„Mamy zapisane w naszej Strategii Rozwoju Kultury w Województwie Śląskim na lata 2006 – 2020, że jednym z celów naszej strategii, jednym z elementów wizji to jest to, żeby kultura służyła do rozwijania tych wszystkich cech ludzkich, które pomagają i ułatwiają życie we wspólnocie, jak również każdego człowieka z osobna, czyli zarówno jego kreatywność jak i umiejętność radzenia sobie ze wszystkimi problemami życiowymi.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

„Jeżeli chodzi o same potrzeby to wiadomo, że największe dotyczyły środków finansowych w związku z tym, że zgłaszało się je do programu POIiŚ. Są to bardzo duże projekty zarówno, jeżeli chodzi o zakres rzeczowy i, co za tym idzie, finansowy, więc to było przede

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

wszystkim główną potrzebą i oczywiście podstawowa potrzeba modernizacji tych instytucji.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego

Na terenie województw o słabszej infrastrukturze kultury cele XI Priorytetu realizowane są w sposób ograniczony. Większość ponadregionalnych obiektów kultury pozostaje tam poza ramami wyznaczanymi przez zapisy XI Priorytetu POIiŚ. Takim przykładem jest województwo świętokrzyskie.

„Na terenie województwa jest realizowany projekt w ramach Priorytetu XI jest on związany z budową szkoły muzycznej w Kielcach; nowy obiekt szkoły muzycznej ma powstać w Kielcach. Składany był projekt Muzeum wsi Kieleckiej, o którym wcześniej wspominałem, też spełnia ten projekt warunki POIiŚ, jednakże nie dostał dofinansowania. Raczej projekty mniejsze nie łapią się ze względu na dość wysoką linie demarkacyjną, dość wysoki poziom wartości całkowitej projektu dla tego priorytetu.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

W ocenie pracowników departamentów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego duże obiekty kultury, remontowane lub budowane, w ramach XI Priorytetu POIiŚ realizują wszystkie cele założone w programie, ale często podkreśla się, że sposób ich realizacji jest niewystarczający do zapewnienia zabytkom i instytucjom kultury bieżącego utrzymania. Cele, które przyjmuje się w XI Priorytecie POIiŚ powinny być uzupełnione o dalekosiężne sposoby ich realizacji

„Często jest tak, że projekty realizowane w ramach działań POIiŚ stawiają przed podlegającymi nam instytucjami problem bieżącego utrzymania nowych powierzchni ekspozycyjnych, nowych obiektów, które oddane do użytku, nie mają zagwarantowanych środków ze środków europejskich, co jest oczywiste.”

Pracownik Departamentu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Najważniejsze cele i sposoby ich realizacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ dotyczą zachowania obiektów kultury o znaczeniu ponadregionalnym, ważnych dla przetrwania i utrwalenia polskiego dziedzictwa narodowego. Zadania te realizuje się w ramach wszystkich wymienianych przez respondentów instytucji i projektów inwestycyjnych. Jednocześnie, wraz z restauracją budynków zapomina się o stworzeniu długofalowej strategii finansowania, zapewniającej byt instytucjom kultury mieszczącym się na ich terenie.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Pytanie ewaluacyjne

2.4. Czy potencjalni beneficjenci zrealizują zgłaszane projekty niezależnie od uzyskanej pomocy w ramach XI Priorytetu POIiŚ?

Respondenci - pracownicy Urzędów Marszałkowskich, mieli odpowiedzieć na pytanie czy są w stanie zrealizować zakładane potrzeby inwestycyjne bez wsparcia z XI Priorytetu POIiŚ. Zdecydowana większość respondentów odpowiedziała, że instytucje nie są w stanie poprowadzić tak dużych inwestycji bez wsparcia XI Priorytetu lub partnerstwa innych organizacji w zarządzaniu. Odpowiedzi były jednoznaczne: żadne duże instytucje nie są w stanie samodzielnie prowadzić projektów inwestycyjnych w ponadregionalnych instytucjach kultury.

„No oczywiście, że nie [są w stanie samodzielnie realizować projektów inwestycyjnych]. To jest bardzo ważny element, szczególnie w dość trudnej sytuacji finansowej województwa, w jakiej się znalazło w tym roku. Chociażby z powodu nadmiernego podatku wyrównawczego”.

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego

„Nie, nie są w stanie [samodzielnie realizować projektów inwestycyjnych]. Nie jesteśmy województwem, które jest tak zasobne w pieniądze jak województwo mazowieckie czy województwo małopolskie; zresztą w całej Polsce ten sektor kultury przez lata był niedofinansowany, w ostatnim okresie dopiero pojawiły się środki, które będą mogły wesprzeć trochę ten sektor. Nie ma mowy, żeby na własną rękę ci beneficjenci mogli zrealizować inwestycje tym bardziej że one są wielomilionowe.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

„Nie [nie są w stanie samodzielnie realizować projektów inwestycyjnych], są to tak wysokie koszty i tak duże nakłady, że myślę, że nawet jeśli mówimy o samorządach, którzy są organizatorami, czy, tak jak samorząd miasta Gdańsk, który jest organizatorem dla Europejskiego Centrum Solidarności, to myślę, że samodzielne zrealizowanie inwestycji tego rzędu jest abstrakcją.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego

„Nie [nie są w stanie prowadzić samodzielnie tak dużych inwestycji]. Przy wartości projektu ponad 20 milionów złotych koszty własne są bardzo duże. Zbyt duże.

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

„Instytucje zarządzające projektami rozumianymi jako priorytetowe, raczej nie są w stanie zrealizować zgłaszanych potrzeb ze środków własnych. Potrzeby są przeogromne, a pomoc jest niezbędna. Urząd Marszałkowski mimo zainteresowania ochroną zabytków oraz rozwojem instytucji kultury ma ograniczone środki. Środki będące w dyspozycji Województwa Lubuskiego Konserwatora Zabytków także są niewystarczające. Środki z Unii Europejskiej w Ramach LRPO przeznaczone na kulturę już się wyczerpały, a w zasadzie największe realizowane projekty były finansowane właśnie ze środków LRPO. Dalsze planowane w ramach LRPO inwestycje nie dotyczą instytucji kultury. Zatem projekty wymieniane jako priorytetowe raczej powinny być finansowane z POIiŚ. Instytucje kultury bez pomocy uzyskanej z POIiŚ w ramach XI priorytetu nie udźwigną takich projektów.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

Dla pracowników Urzędów Marszałkowskich w lepiej rozwiniętych infrastrukturalnie województwach realizacja projektu zależy bardziej od wielowymiarowej współpracy niż finansowania w ramach konkretnego programu. Dobre relacje między samorządem i instytucją kultury są gwarantem powodzenia inwestycji. Taka potrzeba wsparcia istnieje w województwie śląskim i małopolskim, ale w żadnym z tych województw, nawet doświadczonych i bogatych instytucji nie są w stanie podźwignąć kosztów obsługi dużych inwestycji.

„Może tak się okazać, że [instytucja] nie jest w stanie tego uciągnąć. Aczkolwiek tam, gdzie są dobre relacje pomiędzy instytucją a, na przykład, gminą i chcą coś zrobić wspólnie, to wtedy tworzy się zespoły wspólne, że miasto bardzo mocno pomaga. Znamy przykłady bardzo dobrej współpracy tak jak się ostatnio wydarzyło w Rydułtowach, gdzie w ruinach dawnego basenu stworzono nowy ośrodek kultury, ale tam faktycznie miasto bardzo mocno współpracowało z dyrekcją i szereg rzeczy było wykonywanych nie w instytucji, ale wykonywanych w mieście, gdzie pracownicy, którzy mieli odpowiednie doświadczenie, wykształcenie i wiedzę pewne rzeczy realizowali, chociaż wiadomo, że odbiorcą w końcu była instytucja kultury, która jest samodzielna, ale mówię nie zatrudnia osób, które mają określone uprawnienia na przykład budowlane. I to są takie przykłady dobrych praktyk i takich mamy sporo też w województwie.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

„A odnośnie wkładu samodzielności prowadzenia instytucji, to w żadnym wypadku nie jest możliwe, żeby jakakolwiek inwestycja była realizowana bez tego wsparcia, to są zbyt duże pieniądze. Instytucje kultury to nie są przedsiębiorstwa przynoszące wielki dochód. Po to są fundusze unijne, żeby z nich korzystać z wkładem własnym, a nie zastępując fundusze unijne wkładem własnym, to byłoby anormalne. Powiem szczerze, że mnie zdziwiło, że w ogóle jest takie pytanie.

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Również badani potencjalni beneficjenci odnieśli się w kwestionariuszu ankiety do opisywanej wyżej kwestii. Jak wskazuje poniższa tabela ponad połowa badanych twierdzi, iż realizacja własnych potrzeb inwestycyjnych bez wsparcia finansowego z POIiŚ jest niemożliwa (55%). Tylko 17% badanych potencjalnych beneficjentów twierdzi, iż możliwa jest realizacja inwestycji niezależnie od uzyskania dofinansowania z POIiŚ. Spora część badanych (28%) twierdzi, iż „trudno odpowiedzieć” na to pytanie. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy udałoby się zrealizować wskazane przez Państwa potrzeby inwestycyjne niezależnie od dofinansowania z POIiŚ?

Odpowiedzi	liczba	procent
tak	33	17%
nie	104	55%
trudno powiedzieć	53	28%
suma	190*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tylu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Podsumowując, środki z Priorytetu XI Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko są jedynym gwarantem realizacji planów inwestycyjnych ponad połowy potencjalnych beneficjentów. Żadne z województw nie posiada na swoim terenie instytucji, które mogłyby samodzielnie starać się i realizować projekty, których wartość wynosi powyżej 20 milionów złotych. Uniesienie ciężaru inwestycji jest możliwe tylko w ramach projektów inwestycyjnych gwarantujących pomoc przy obsłudze finansowania oraz przy współpracy z władzami samorządowymi. Funkcjonalność takich praktyk została wyraźnie ukazana w wypowiedziach reprezentantów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Pytanie ewaluacyjne

2.5. Na które z trzech działań w ramach XI Priorytetu POIiŚ powinno się przeznaczyć największe wsparcie, zgodnie ze zgłaszanymi potencjalnymi potrzebami inwestycyjnymi oraz z uwzględnieniem zróżnicowania infrastruktury społecznej?

W opinii potencjalnych beneficjentów POIiŚ największe wsparcie powinno się przeznaczyć na Działanie 11.1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu po-

nadregionalnym. Wynika to z tego, iż jak już wcześniej wykazano, najczęściej potrzeb inwestycyjnych dotyczy obiektów zabytkowych. Wiele instytucji kultury posiada obiekty wpisane do rejestru zabytków, dlatego każda inwestycja w rozwój tejże instytucji związana jest z ingerencją w substancję zabytkowego obiektu.

Zebrane dane wskazują natomiast na konieczność utrzymania dalszego finansowania w ramach trzech działań, ze szczególnym uwzględnieniem Działania 11.1 związanego z obiektami zabytkowymi.

Dopełnieniem przedstawionego powyżej rozkładu odpowiedzi są wypowiedzi badanych pracowników urzędów marszałkowskich na temat działań w ramach XI Priorytetu POIiŚ, na które powinno się przeznaczyć największe wsparcie w przyszłości. Odpowiedzi te potwierdzają wcześniejsze wybory naszych respondentów. Największe wsparcie finansowe powinno się przeznaczyć na działania w ramach pierwszego i drugiego z celów XI Priorytetu POIiŚ. Za postulatami wykorzystania środków finansowych kryje się głębsza diagnoza potrzeb inwestycyjnych. W większości wypowiedzi respondenci podkreślają, że powinno się zwrócić baczniejszą uwagę na zapewnienie instytucjom kultury środków na rozwój i utrzymanie w dłuższej perspektywie czasowej.

„Myślę, że powinno się wspomagać pierwsze działanie, czyli ochronę, zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym. Ja bym postawił na efektywne wykorzystanie. Istnieje cała masa obiektów, które nie są do końca wykorzystane. Właśnie pod kątem tego efektywnego wykorzystania rozpatrywałbym te programy. Jeżeli jest pomysł na wykorzystanie czegoś do inwestycji, jakiś oryginalny pomysł, nie jedna impreza w roku, ale coś, co będzie tam się odbywało w sposób permanentny. To byłoby bardzo mile widziane.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego

„Największe wsparcie finansowe zdecydowanie powinno się przeznaczyć na remont i modernizację obiektów zabytkowych zwłaszcza tych o szczególnej wartości historycznej. W województwie lubuskim ewidencją objętych jest aż 44,5 tysiąca obiektów architektury i budownictwa, ok. 13 tysięcy parków, ogrodów i cmentarzy i ok. 15 tysięcy stanowisk archeologicznych. Same statystyki oddają skalę problemu. Obiektów zabytkowych wymagających wsparcia finansowego jest bardzo wiele. Niestety niszczeją obiekty będące zarówno pod opieką samorządów województw, powiatów, miast i gmin jak i piękne dwory i pałace będące własnością prywatną”.

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

„Oczywiście na Dziedzictwo Kulturowe i na Infrastrukturę kultury, czyli rozwój tych wszystkich instytucji kultury, które są w moim przekonaniu bardzo niedofinansowane.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego

Także potencjalni beneficjenci Działania 11.3 *Infrastruktura szkolnictwa artystycznego* zgłosili liczne potrzeby inwestycyjne. W trakcie indywidualnych wywiadów pogłębionych wielokrotnie wskazywano, iż Działanie 11.3 wyszło naprzeciw oczekiwaniom szkół i uczelni artystycznych, które po wielu latach doczekały się środków specjalnie przeznaczonych i dostosowanych do sposobu funkcjonowania tych instytucji. Pomimo tego, sektor ten wciąż wymaga inwestycyjnego rozwoju o skali odpowiadającej liczebnemu wzrostowi uczniów i studentów szkół oraz uczelni artystycznych.

W województwie śląskim natomiast podkreślono szczególną rolę projektów związanych z Działaniem 11.3. Dlatego właśnie w najbliższych latach najważniejsze będzie finansowanie uczelni i szkół artystycznych. Pracownicy Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach posiadają szeroką wizję rozwoju regionu, w której istotną rolę odgrywają zasoby ludzkie. Dla pracowników śląskiego Urzędu Marszałkowskiego najważniejsze są umiejętności „miękkie” i oddolne zaangażowanie w realizację projektów kulturowych. Szkoły artystyczne powinny odgrywać tutaj rolę łączącą i mobilizującą różne środowiska społeczne.

„Ważną rzeczą jest też to, żeby w tych naszych obiektach zabytkowych stwarzać jak najlepsze warunki dla wszelkiej działalności, nie tylko dla działań kulturowych, ale też takich, które służą do poruszenia kapitału ludzkiego, bo ja nie twierdzę, że każdy zabytek musi być wykorzystywany do działań kulturalnych, ale uważam, że większość zabytków które mamy, powinno być wykorzystywane właśnie dla celów społecznych i ważne jest ażeby o tę substancję dbać. A na prawdę wszyscy wiemy o tym, że remont zabytków to jest rzecz o wiele droższa niż budowa czegoś nowego. Konserwatorzy o tym wiedzą, że łatwiej byłoby to wyburzyć i zbudować nowe, co od razu będzie funkcjonalne, nowoczesne i przystosowane do pewnych potrzeb, a nie borykać się z tą materią historyczną.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Analiza treści wypowiedzi na temat głównych potrzeb inwestycyjnych wskazuje na preferencję działania 11.1 i 11.2 w ramach XI Priorytetu POIiŚ. W opinii respondentów powinno się w przyszłości dofinansować projekty znajdujące się w ramach tych dwóch działań. Jednak proporcjonalnie do zgłaszanych potrzeb powinno się wspomóc projekty planowane do realizacji w ramach Działania 11.3 między innymi dlatego, że przygotowują one grunt dla przyszłych kadr zarządzających kulturą. We wszystkich województwach podkreśla się konieczność powiązania działań remontowych i konserwacyjnych z przekształcaniem obiektów w gotowe „produkty kultury”, zapewniające utrzymanie. Respondenci zgodnie twierdzą, że nie

powinno się przeznaczać środków na budowę nowych obiektów kultury tam, gdzie nie jest to konieczne.

Pytanie ewaluacyjne

2.6. Czy zgłaszane potrzeby inwestycyjne mają uzasadnienie realizacji w świetle przedstawionego stanu infrastruktury społecznej?

Z przedstawionej diagnozy i oceny stanu i zróżnicowania przestrzennego infrastruktury w sektorze kultury jasno wynika, iż największe potrzeby istnieją w zakresie odnowy i rewitalizacji obiektów zabytkowych. Kolejną ważną potrzebą inwestycyjną jest adaptowanie budynków i sal na potrzeby edukacyjne. Brak pomieszczeń do prowadzenia działalności kulturalnej jest stale aktualnym problemem polskich instytucji kultury.

Jak już wielokrotnie wykazano potrzeby zgłaszane przez potencjalnych beneficjentów są zbieżne z opisanym stanem infrastruktury. Przede wszystkim środki są konieczne na renowację, konserwację i zachowanie istniejących obiektów zabytkowych i instytucji kultury.

Innym problemem są dysproporcje przestrzenne w jakości infrastruktury. Województwa lepiej rozwinięte (jak: mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie i śląskie) efektywnie zdobywają środki nie tylko na rozwój infrastruktury w sektorze kultury, ale przede wszystkim na dynamiczny rozwój całego województwa. Instytucje kultury z tych województw przodują również w ilości uzyskanych środków z XI Priorytetu POIiŚ. Natomiast słabiej rozwinięte regiony Polski (jak: lubuskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie) mają problemy z uzyskaniem dostępnych środków z funduszy europejskich. W tym względzie należałoby stale prowadzić działania mające na celu zwiększenie ich potencjału zarówno organizacyjnego jak i finansowego.

Pytanie ewaluacyjne

2.7. Jakie są podstawowe bariery i problemy potencjalnych beneficjentów stojące na przeszkodzie realizacji celów XI Priorytetu POIiŚ.

Badani potencjalni beneficjenci Priorytetu XI POIiŚ w zdecydowanej większości wskazywali na trzy czynniki mające wpływ na realizację przez nich projektów inwestycyjnych. Podstawowy czynnik to brak wsparcia finansowego. Dalej jako równie ważną przeszkodę podawali potrzebę otrzymania wsparcia partnerskiego od instytucji publicznych. Oznacza to, iż badani oczekują większego zaangażowania merytorycznego w proces inwestycyjny instytucji publicznych, szczególnie przedstawicieli organów założycielskich czy też prowadzących. Zbyt często przedstawiciele instytucji kultury muszą sami stawiać czoła trudnemu procesowi prze-

prowadzenia inwestycji, borykając się jednocześnie z bieżącymi problemami i brakiem wykwalifikowanej kadry przygotowanej do prowadzenia skomplikowanych projektów inwestycyjnych. Poniższa tabela przedstawia zestawienie odpowiedzi na pytania otwarte: Jakie czynniki wydają Państwu najbardziej istotne w świetle realizacji działań inwestycyjnych.

Tabela 16. Zestawienie odpowiedzi na pytanie: Jakie czynniki wydają się Panu/Pani najważniejszy w świetle realizacji działań inwestycyjnych?

Kategorie ważności	Wybrane odpowiedzi respondentów
Najpopularniejsze	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie finansowane instytucji publicznych • Wsparcie partnerskie instytucji publicznych • Wykwalifikowana kadra posiadająca umiejętności zarządzania projektem inwestycyjnym
Średnio popularne	<ul style="list-style-type: none"> • Elastyczność procedur w realizacji środków inwestycyjnych • Zgodność planów inwestycyjnych ze strategią województwa • Wysoka minimalna wartość projektów finansowanych z POIŚ
Rzadkie/ pojedyncze	<ul style="list-style-type: none"> • Brak sprawnej obsługi administracyjnej - zwłaszcza po stronie urzędów • Uproszczenie przepisów dotyczących prawa zamówień publicznych

Źródło: badania PAPI

Nie bez znaczenia jest również fakt, iż projekty dotowane ze środków inwestycyjnych obarczone są dodatkowymi skomplikowanymi procedurami, na co zwróciło uwagę część respondentów. Zbyt często sztywne procedury rozliczania kolejnych etapów projektu uniemożliwiają bieżące dostosowywanie projektu inwestycyjnego do zastanej sytuacji na rynku, zmieniających się potrzeb czy też po prostu ulepszenie projektu architektonicznego czy uaktualnienie studium wykonalności inwestycji.

Część badanych wskazała również, iż spore znaczenie dla powodzenia projektu inwestycyjnego ma fakt czy dana inwestycja jest zgodna ze strategią rozwoju województwa. Ma to szczególnie duże znaczenie przy aplikowaniu o środki finansowe z Regionalnych Programów Operacyjnych, niemniej jednak również ma to wpływ na pozyskanie środków z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Aby projektowana inwestycja znalazła się w priorytetach strategicznych regionu czy kraju konieczny jest wskazywany wcześniej czynnik, tj. zaangażowanie, współpraca instytucji publicznych z instytucjami kultury nad projektami inwestycyjnymi.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Nie bez znaczenia jest fakt, iż tylko duże projekty inwestycyjne mogą uzyskać wsparcie finansowe ze środków POIiŚ. Minimalna wartość projektu wynosi 4 mln zł. Jest to bariera dla wielu instytucji kultury, które posiadają spore potrzeby finansowe, ale zbyt małe jak na warunki projektu.

Jako rzadkie odpowiedzi respondentów należy wskazać wymogi prawa zamówień publicznych nałożonych na instytucje wydatkujące środki publicznej oraz biurokracja w kontakcie z urzędami.

Poniżej przedstawiono zestawienie odpowiedzi respondentów dot. najważniejszych przeszkód, jakie pojawiają się na drodze realizacji projektów inwestycyjnych.

Tabela 17. Zestawienie odpowiedzi na pytanie: Proszę krótko opisać 3 konkretne przykłady najbardziej istotnych przeszkód, które pojawiają się na drodze realizacji Państwa projektów inwestycyjnych.

Kategorie ważności	Wybrane odpowiedzi respondentów
Najpopularniejsze	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenia czasowe na realizację projektu, zbyt mało czasu na inwestycje Duże koszty przygotowania dokumentacji, krótki czas realizacji projektu
Średnio popularne	<ul style="list-style-type: none"> Brak poparcia instytucji publicznych i zrozumienia problemów Brak środków na pokrycie wymagane wkładu własnego
Rzadkie/ Pojedyncze	<ul style="list-style-type: none"> Brak prawa własności do budynku Brak wykwalifikowanej kadry, procedury przetargowe Wieloletni charakter inwestycji stoi w sprzeczności z zasadami finansowania

Spora część badanych wskazywała, iż na wstępnym etapie przygotowania projektu inwestycyjnego bardzo kosztochłonna jest konieczność przygotowania wielu dokumentów, takich jak np. studia wykonalności inwestycji. Do tego konieczność pokrycia wkładu własnego utrudnia realizację całego procesu umożliwiającego aplikowanie o środki.

Część badanych wskazywała również na częsty problem instytucji kultury jakim jest brak prawa własności do budynku, w którym funkcjonują. Fakt ten uniemożliwia aplikowanie o środki inwestycyjne, a żaden z programów operacyjnych nie daje szans na uzyskanie dofinansowania na wykup budynku czy to przez samą instytucję kultury czy organ nadzorujący. Powoduje to, że takie instytucje kultury są w swoistym impasie. Brak prawa własności skutecznie blokuje ich rozwój.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Respondenci zwrócili również uwagę, iż wieloletni charakter inwestycji stoi często w sprzeczności z zasadami finansowania, opartymi na systemie roku budżetowego.

Pytanie ewaluacyjne

2.7. Czy zgłaszane potrzeby inwestycyjne przez potencjalnych beneficjentów są zgodne z celami XI Priorytetu POIiŚ i adekwatnie odpowiadają na zapisy w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013?

Zgłaszane przez respondentów potrzeby najczęściej odpowiadają celom i zapisom XI Priorytetu POIiŚ. Zróżnicowanie infrastruktury kultury determinuje jednak stopień odpowiedniości potrzeb potencjalnych beneficjentów w stosunku do celów XI Priorytetu POIiŚ. Pracownicy Urzędów Marszałkowskich w województwach przeznaczających mniejsze środki na finansowanie kultury podkreślali, że planowane inwestycje nie zawsze odpowiadają wymaganiom XI Priorytetu POIiŚ. W przodujących pod względem rozwoju infrastruktury kultury województwach potrzeby te były bardziej zgodne z wymogami programu. Respondenci podkreślali jednak, że również na ich terenie znajdują się obiekty i instytucje kultury, które mają zbyt mały potencjał, by osiągnąć próg potrzeb powyżej 20 milionów złotych, lecz warte są dofinansowania.

„Raczej projekty mniejsze nie łapią się ze względu na dość wysoką linię demarkacyjną, dość wysoki poziom wartości całkowitej projektu dla tego priorytetu. Niemniej jednak są ważne dla województwa i ja uważam, że jeżeli coś można zrobić niższym kosztem to nie koniecznie musi być wspierane z budżetu POIiŚ, tak naprawdę według mnie liczą się cele jakie dany projekt ma osiągnąć. Jednym z problemów jest to że część obiektów nie posiada takiego strategicznego znaczenia. Z Priorytetu XI, w tym momencie nie możemy mówić o realizacji jakichkolwiek dodatkowych projektów.

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

„Największym problemem jest tutaj kwestia wkładu własnego. O dofinansowanie ubiegał się m.in. Sanok. Łącznie zostało przyjętych 8 projektów. Minimalna wartość kosztorysowa takich projektów musi wynosić 20 milionów. To są bardzo duże projekty. Główne problemy naszego województwa to na pewno wkład własny i brak terenu na rozbudowę.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego

„Są obiekty zabytkowe, więc w tym momencie one spełniają warunki XI POIiŚ. Aczkolwiek nie wszystkie z tych budynków są remontowane przy pomocy środków unijnych, bo na przykład remont Teatru Rozrywki był realizowany przy pomocy środków własnych. Remont

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Opery też głównie ze środków własnych województwa, więc tutaj to na prawdę zależy od tego, jaka to jest instytucja. Nie na wszystkie środki unijne były wykorzystywane. Na przykład w przypadku filharmonii i zespołu „Śląsk”, to oczywiście te środki z Unii Europejskiej były angażowane.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

W województwie małopolskim, gdzie nasycenie obiektami zabytkowymi jest bardzo duże, warunki mniejszych projektów nie zawsze odpowiadają wymaganiom XI Priorytetu POIiŚ. Z drugiej strony, wszystkie instytucje ponadregionalne, realizują swoje potrzeby zgodnie z zapisami XI Priorytetu.

„To zależy jaki rodzaj instytucji występuje o dotację. Jeżeli jest to właściciel jakiegoś małego kościółka zabytkowego, bardzo cennego, no to on może nie mieć pieniędzy na to, żeby zabezpieczyć wkład własny... Jeżeli inwestycja jest w wysokości ponad 20 milionów, to ten wkład własny jest dość spory, więc tutaj stosuje się najczęściej finansowanie z różnych źródeł.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Większość projektów, które respondenci zgłaszają jako priorytetowe dla swojego województwa spełnia wymagania POIiŚ. Podobnie jest z projektami, które są już realizowane. Poza sferą projektów priorytetowych pozostają obiekty, które nie posiadają zasobów ani doświadczenia odpowiedniego do realizacji warunków programu POIiŚ. Najślabiej rozwinięte pod względem infrastruktury województwa nie realizują żadnych projektów w ramach XI Priorytetu ponieważ ich potencjał finansowy i organizacyjny nie odpowiada szczegółowym warunkom Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

Pytanie ewaluacyjne

2.8. Jakie najczęściej występują typy projektów zgłaszanych przez wnioskodawców? (na jakie inwestycje wnioskodawcy najczęściej starają o dotacje?)

W odpowiedzi na pytanie: „Jakie najczęściej występują typy projektów zgłaszanych przez wnioskodawców? (na jakie inwestycje wnioskodawcy najczęściej starają się o dotację?) nasi respondenci zgodnie przyznawali, że są to obiekty kultury mieszczące się w ramach działania 11.1 i 11.2 XI Priorytetu POIiŚ. Typy te były dla naszych rozmówców najważniejszymi inicjatywami spośród aktualnie realizowanych projektów zagospodarowania regionalnej infrastruktury kultury. Wyróżnione typy projektów pokrywały się z odpowiedziami na pytanie o najważniejsze potrzeby inwestycyjne.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

„Jest cała masa obiektów zabytkowych, w których prowadzona jest działalność kulturalna i na terenie województwa i na terenie miasta. Zamek w Kórniku, zamek w Rogalinie, pałac w Rogalinie. Całe mnóstwo różnych obiektów, Teatr Wielki jest takim ważnym właściwie dla całej Wielkopolski obiektem, który akurat jest, jest finansowany, jest naszą instytucją i są tam prowadzone inwestycje. Jedna była realizowana również ze środków strukturalnych, inna w ramach ZPORR, teraz też w ramach WRPO jest prowadzona jedna inwestycja.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego

„Takim głównym projektem, który jest priorytetem w tym momencie jest budowa Międzynarodowego Centrum Kultur w Kielcach. Natomiast oczywiście ważnymi są projekty Muzeum Wsi Kieleckiej polegające na rozbudowie infrastruktury parku etnografii w Tokarni i Dworku Leszczyków. Również do POliś nasze muzeum składało projekt związany z budową Muzeum Martyrologii Wsi Polskiej. To też jest dla nas ważny projekt”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

„Jest kilka projektów związanych z konserwacją zabytków, które dostały pieniądze. Grupa projektów gminy jak również opactwa na św. Krzyżu, które mają za zadanie budować całą infrastrukturę, nie tylko kulturalną, ale i turystyczną na św. Krzyżu, w otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Również takim ciekawym projektem z terenu województwa jest szlak średniowiecznej architektury drewnianej, dla której będzie zmodernizowane kilkanaście obiektów sakralnych z terenu województwa zamienionych na jednolity szlak turystyczny. Jest grupa takich mniejszych projektów systematycznie wspieranych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

„Spośród 14 instytucji kultury tylko dwa są niezabytkowe. Jest to filharmonia i Wojewódzki Dom Kultury, który jest w obrębie budynków zabytkowych, ale nie jest budynkiem zabytkowym. Został wyremontowany. Modernizację przeprowadzono przy udziale środków unijnych”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego

„U nas na pewno na jedynekę i dwójkę. Ochrona i zachowanie. Zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym i poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz zwiększenie dostępu do kultury. Właśnie z tego korzysta Sanok!”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego

„Jesteśmy organizatorem dla osiemnastu instytucji kultury, z czego większość naszych dużych instytucji kultury znajduje się w obiektach zabytkowych i mamy różne potrzeby, prowadzimy różne inwestycje. Na przykład budujemy całkowicie nowy gmach Muzeum Śląskiego. Jest to inwestycja o wartości ponad 300 milionów. W chwili obecnej jest też prowadzona rozbudowa, modernizacja siedziby Filharmonii Śląskiej. W planie mamy remont sceny Opery Śląskiej. Teatr Rozrywki też jest w chwili obecnej rozbudowywany i modernizowany. Teatr Śląski, jako ta główna scena, już jest wyremontowana. Nasze obiekty muzealne też wymagają modernizacji, ponieważ znajdują się w obiektach zabytkowych. O Muzeum Śląskim już mówiłem. Muzeum Górnictwa Węglowego, które znajduje się w gmachu dawnego starostwa, gdzie ostatnio są kłopoty z dachem, też ta substancja jest coraz gorsza. W Skansenie „Królowa Luiza” są obiekty przemysłowe, które też mają być zrewitalizowane i przystosowane z funkcji górniczej do funkcji kulturalnej.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

„W województwie lubuskim wnioskodawcy najczęściej starają się o dotacje zewnętrzne na remont i modernizację obiektów zabytkowych oraz instytucji kultury, zgodnie z działaniami 11.1 i 11.2 Priorytetu XI POIiŚ.”

Pracownik Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

Analiza typów projektów, na jakie najczęściej składa się wnioski o dofinansowanie, potwierdza konkluzje z wcześniejszych podrozdziałów, a także analizy dotyczące przestrzennego rozkładu wniosków przyjętych do finansowania w ramach I naboru do XI Priorytetu POIiŚ. Obecnie realizuje się w większości projekty mieszczące się w ramach działań 11.1 i 11.2 XI Priorytetu POIiŚ. Wyjątkiem było dotychczas tylko województwo łódzkie, gdzie skoncentrowano się na inwestycjach w uczelnie artystyczne (działanie 11.3).

Podsumowanie

Powyższe wyniki badań wyniki badań szczegółowo odpowiadają na wszystkie pytania pytania ewaluacyjne celu 2: Identyfikacja i ocena potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów w zakresie działań możliwych w ramach XI Priorytetu POIiŚ. W podsumowaniu ujęliśmy najważniejsze wnioski jakie nasunęły się w jakościowej i ilościowej analizie badawczej.

Możliwości uzyskania dotacji w ramach XI Priorytetu POIiŚ są dobrze rozpoznane przez potencjalnych beneficjentów - 64% badanych twierdzi, iż orientuje się w tej tematyce. Najważniejsze potrzeby potencjalnych beneficjentów dotyczą odnowy i rewitalizacji obiektów

zabytkowych. Ponad połowa badanych (58%), twierdzi, iż posiada na terenie swojego województwa obiekt wpisany do rejestru zabytków.

Sporym zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów cieszy się możliwość zakupu i remontu trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej oraz budowa, rozbudowa, remont i przebudowa instytucji kultury. Część respondentów postulowała również by podjąć działania związane z odnową obiektów i przeznaczeniem ich na cele kulturalne.

Materiał badawczy przynosi również wnioski, że możliwość uzyskania dofinansowania w ramach XI Priorytetu POIiŚ jest bardzo ważna dla rozwoju badanych instytucji. Połowa nasyżych ankietowanych twierdzi, iż realizacja własnych potrzeb inwestycyjnych bez wsparcia finansowego z POIiŚ jest niemożliwa (55%). W zdecydowanej większości są potencjalni beneficjenci posiadający odpowiedni potencjał finansowy do wykazania wkładu własnego i potencjał organizacyjny umożliwiającym realizację założonych inwestycji. Następnie nasi respondenci szacowali swoje potrzeby inwestycyjne. Potrzeby 58% badanych oscylują między 4 a 20 mln zł. Inwestycje powyżej 20 mln zł planuje natomiast 22% badanych instytucji. Dla znacznego procentu respondentów plan rozwoju instytucji kultury związany jest ze zwiększeniem zatrudnienia, 52% potencjalnych beneficjentów zadeklarowało zatrudnić od 2 do 100 osób w wyniku realizacji inwestycji.

Zgłaszane przez potencjalnych beneficjentów potrzeby inwestycyjne odzwierciedlają stan infrastruktury sektora kultury. Potrzeby, które zadeklarowali badani obrazują podstawowe problemy infrastrukturalne i odpowiadają stopniowi ich zaawansowania w badanych województwach. Co ważniejsze, są także zgodne z celami XI Priorytetu POIiŚ. Największe potrzeby dot. odnowy substancji zabytkowej obiektów kultury, lub też dostosowania jej do działalności kulturalnej. Dlatego też Działanie 11.1. „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym” w największym stopniu spełnia oczekiwania i potrzeby potencjalnych beneficjentów. Nie można zapominać o kolejnej ważnej grupie beneficjentów, tj szkołach i uczelniach artystycznych, które stanowią ¼ badanych. Do nich skierowane jest Działanie 11.3 XI Priorytetu POIiŚ.

Równie ważne są dysproporcje przestrzenne w dostępie do środków pochodzących z XI Priorytetu POIiŚ. Istnieją województwa, w których nie realizuje się żadnego projektu finansowanego ze środków XI Priorytetu POIiŚ (tj. zachodniopomorskie i lubuskie). W tym obszarze, stan rzeczy nie pokrywa się z opisanym stanem infrastruktury sektora kultury. Województwa nie realizujące żadnych dużych projektów finansowych z Programu POIiŚ charakteryzują się mniejszym nasyceniem instytucji kultury, natomiast posiadają równie dużo obiektów zabytkowych, co reszta regionów. Na przeciwległym biegunie znajdują się województwa, które realizują po 7 - 8 projektów finansowanych w ramach XI Priorytetu POIiŚ. Są wśród nich województwa: mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie. Te regiony nadal wygrywają w grze o dostęp do środków. Analizowane tutaj zjawiska ukazują rosnące dysproporcje w dostępie do funduszy między najsilniej i najslabiej rozwiniętymi regionami kraju. Należy po-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

nownie podkreślić, że z badań kwestionariuszowych wśród potencjalnych beneficjentów wynika, że we wszystkich województwa istnieją instytucje, które spełniają warunki XI Priorytetu POIiŚ, ale trudności w uzyskaniu dofinansowania do dużych projektów mają tylko te województwa, które plasują się najniżej w skali wskaźników PKB oraz nie posiadają odpowiedniej kadry do zarządzania złożonymi projektami. Te dwa zjawiska są najczęściej ze sobą skorelowane.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Cel 3. Ocena stopnia zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych w kontekście ich gotowości do realizacji w obecnej perspektywie finansowej.

Aplikując o środki na realizację projektów inwestycyjnych w ramach Priorytetu XI POIiŚ niezmiernie ważny jest stopień zaawansowania zgłaszanych potrzeb. Tylko projekty z opracowaną dokumentacją inwestycyjną, z wykonanym studium wykonalności inwestycji itp., mogą być brane pod uwagę do oceny projektu. Konsekwencją takiego stanu jest fakt, iż tylko projekty dobrze przemyślane, przygotowane oraz na wysokim stopniu zaawansowania dokumentacji technicznej mają szanse na dofinansowanie.

Dlatego ocena stopnia przygotowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych ma spore znaczenie przy analizie spełniania warunków dostępu do środków w ramach Priorytetu XI POIiŚ. W niniejszej części raportu potencjalni beneficjenci zostaną scharakteryzowani ze względu na poziom zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych.

Odpowiedzi pochodzą z analizy wyników następujących technik badawczych:

- Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami urzędów marszałkowskich oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Kwestionariuszowe wywiady indywidualne (PAPI) z przeprowadzone z potencjalnymi beneficjentami
- Grupowe wywiady zogniskowane (FGI) przeprowadzone z wyselekcjonowanymi grupami potencjalnych beneficjentów.

Poniżej zostały zaprezentowane wyniki badań przyporządkowane do kolejnych pytań ewaluacyjnych.

Pytanie ewaluacyjne:

3.1. Jaki jest stopień przygotowania projektów wskazywanych jako potrzeby inwestycyjne? Kiedy potencjalni beneficjenci są w stanie zagwarantować środki na pokrycie wkładu własnego w ramach wskazywanych projektów inwestycyjnych? Jeśli tak, to z jakich źródeł?

Wyróżniliśmy cztery stopnie zaawansowania projektów inwestycyjnych, które pozwalają scharakteryzować potencjalnych beneficjentów pod kątem stopnia realizacji projektów inwestycyjnych w sektorze kultury. Obszary te pomogą odróżnić potrzeby tych instytucji, które wymagają wsparcia finansowego dla ukończenia realizowanych już projektów, od instytucji, które nie rozpoczęły jeszcze procesu wdrażania programów inwestycyjnych lub nie uzyskały dofinansowania z żadnych zewnętrznych źródeł.

Wyróżniliśmy następujące etapy zaawansowania przygotowania projektów inwestycyjnych:

Etap I. Potencjalni beneficjenci nie realizujący projektów inwestycyjnych

Potencjalni beneficjenci mają potrzeby inwestycyjne, ale nie podjęli jeszcze żadnych kroków w kierunku uzyskania finansowania z funduszy zewnętrznych i stworzenia strategii rozwojowej. Potrzeby inwestycyjne są na tyle wysokie, że spełniają wymagania XI Priorytetu POIiŚ, jednak stopień przygotowania projektu inwestycyjnego jest bardzo niski.

Etap II. Projekty w trakcie przygotowania (przed uzyskaniem pozwolenia na budowę)

W tym obszarze znajdują się potencjalni beneficjenci, którzy są w trakcie przygotowywania swoich projektów inwestycyjnych i z racji tego nie uzyskali jeszcze żadnego dofinansowania.

Etap III. Projekty inwestycyjne gotowe do realizacji (po uzyskaniu pozwolenia na budowę)

Potencjalni beneficjenci mają już plany inwestycyjne i dokumentację techniczną swoich inwestycji, ale nie rozpoczęli jeszcze procesu wdrażania tych działań i nie otrzymali dofinansowania z XI Priorytetu POIiŚ, ani z innych źródeł. Instytucje te nie realizują założonych działań ze względu na brak funduszy inwestycyjnych.

Etap IV. Potencjalni beneficjenci realizujący projekty inwestycyjne

W tej grupie są potencjalni beneficjenci, którzy mają przygotowaną konieczną dokumentację techniczną i inwestycyjną oraz ubiegali się już o środki finansowe na realizację projektów. Instytucje z tej grupy realizują już własne strategie utrzymania i poprawy stanu funkcjonowania obiektów, ale nie otrzymały jeszcze dofinansowania w ramach XI Priorytetu POIiŚ.

Na podstawie wyróżnionych powyżej etapów zaawansowania projektów inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów Priorytetu XI POIiŚ zbudowano pytanie zamieszczone w kwestionariuszu ankiety. Badani mieli określić na jakim etapie znajduje się realizacja ich działań inwestycyjnych. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Tabela 18. Rozkład odpowiedzi dot. etapów zaawansowania projektów inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów.

Etapy zaawansowania projektów inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów	Liczba	Procent
Etap 1. Nie rozpoczęliśmy jeszcze realizacji projektów inwestycyjnych. Nie posiadamy dokumentacji, pozwoleń ani planów inwestycyjnych	58	30%
Etap 2. Jesteśmy w trakcie przygotowania koniecznej dokumentacji, ale nie rozpoczęliśmy jeszcze procesu wdrażania działań założonych w projekcie inwestycyjnym	46	24%
Etap 3. Posiadamy już plany inwestycyjne i dokumentację techniczną projektu inwestycyjnego, ale nie mamy dofinansowania	48	25%
Etap 4. Jesteśmy w trakcie realizacji projektu inwestycyjnego, ubiegaliśmy się już o środki na inwestycję, ale nie otrzymaliśmy ich z POIiŚ	21	11%
Etap 5. Znajdujemy się na innym etapie	20	10%
Razem	193*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tytu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Jak wskazuje powyższa tabela ¼ badanych ma już plany inwestycyjne i dokumentację techniczną projektu inwestycyjnego, ale nadal nie ma dofinansowania, kolejnych 24% jest w trakcie przygotowania koniecznej dokumentacji. 11% badanych już realizuje swoje inwestycje, zdobywając dofinansowanie spoza POIiŚ. Świadczy to o tym, iż zdecydowana większość badanych posiada odpowiednie dokumenty dot. planów inwestycyjnych i w związku z tym jest przygotowana do aplikowania o środki na inwestycje z Priorytetu XI POIiŚ.

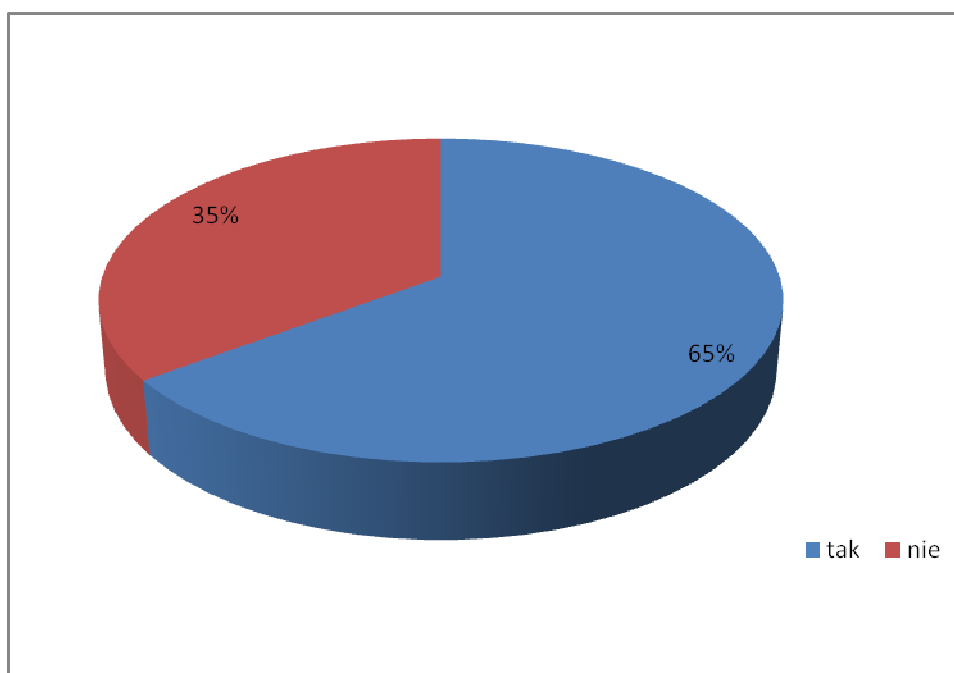
Istnieje grupa potencjalnych beneficjentów (30%), która jest stosunkowo słabo przygotowana do realizacji projektów inwestycyjnych. Nie posiada dokumentacji, pozwoleń ani planów inwestycyjnych. Nie mniej jednak reszta badanych (70%) jest gotowa bądź w trakcie przygotowań do realizacji inwestycji.

Większość badanych potencjalnych beneficjentów twierdzi, iż ma możliwość pokrycia 15% wkładu własnego w ramach wskazywanych projektów inwestycyjnych. Wskazuje na to 65% badanych. Jednak niektórzy z nich będą starali się pokryć część wkładu własnego ze środków publicznych, oznacza to, że ewentualnemu dofinansowaniu powinny również podlegać systemy wspierające takie mechanizmy. Należy również wskazać, iż istnieje potencjalna grupa beneficjentów (m.in. kościoły i gminy wyznaniowe), którzy sygnalizują potencjalne problemy z pokryciem wkładu własnego. Jednak proporcjonalne relacje pomiędzy tymi wskaźnikami świadczą, iż bardzo duża skala projektów i konieczność finansowego partycy-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

powania o stosunkowo dużej skali nie stanowi dla potencjalnych beneficjentów bariery w ubieganiu się o środki w ramach XI priorytetu POIiŚ.

Wykres 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy są Państwo przygotowani na pokrycie przynajmniej części wydatków ze środków własnych (około 15% kosztów kwalifikowanych), gdyby resztę kosztów inwestycji pokryły instytucje zewnętrzne?

Źródło: badania PAPI

Środki na wkład własny zdaniem badanych, najczęściej może pochodzić z budżetu organu prowadzącego. W związku z tym, iż w zdecydowanej większości przypadków organem prowadzącym potencjalnych beneficjentów są jednostki samorządu terytorialnego oraz administracji państwowej, wkład własny może pochodzić z budżetu organizatora.

Tylko kościoły i gminy wyznaniowe wskazały na duży problem z zagwarantowaniem wkładu własnego.

Pytanie ewaluacyjne:

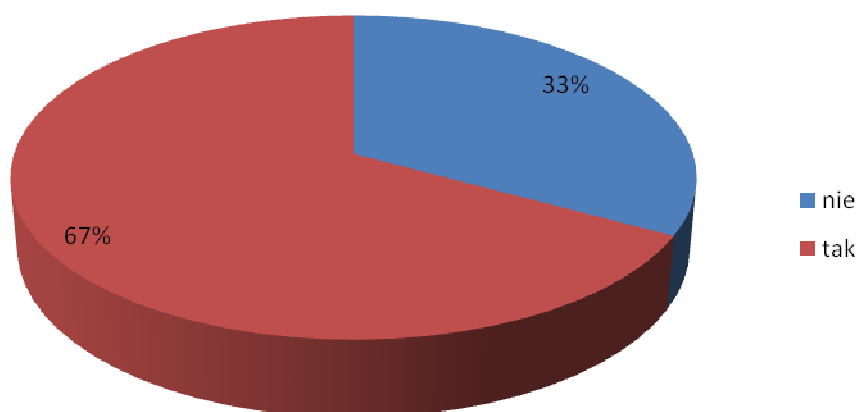
3.2. Czy potencjał beneficjenta zapewni sprawne wydatkowanie środków i realizację wskazywanego projektu?

Na etapie przygotowania raportu metodologicznego założono, iż wskaźnikiem odpowiedniego przygotowania potencjalnych beneficjentów do wydatkowania środków i realizacji projektu inwestycyjnego finansowanego ze środków w ramach POIiŚ będzie fakt posiada-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

nia doświadczenia w realizacji takich projektów finansowanych z innych programów UE. Jak wskazuje poniższy wykres zdecydowana większość badanych (67%) w ciągu ostatnich 5 lat realizowała projekt infrastrukturalny finansowany ze środków zewnętrznych. Tylko ok. 1/3 badanych nie ma żadnego doświadczenia w tym względzie.

Wykres 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w ciągu ostatnich 5 lat udało się Państwu pozyskać zewnętrzne środki finansowe na realizację jakiegokolwiek projektu infrastrukturalnego.

Źródło: badania PAPI

Zdecydowana większość badanych potencjalnych beneficjentów (72%) twierdzi, iż posiada odpowiedni potencjał organizacyjny, który zapewni sprawną realizację projektu inwestycyjnych. Tylko 11% badanych jest przeciwnego zdania. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Tabela 19. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy Pana/Pani zdaniem posiadają Państwo odpowiedni potencjał organizacyjny, który zapewni sprawne wydatkowanie środków zewnętrznych na realizację projektu inwestycyjnego?

Odpowiedź	liczba	procent
Tak	143	72%
nie	22	11%
trudno powiedzieć	34	17%
	199*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tylu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Poniższa tabela przedstawia źródła dotychczasowego finansowania projektów inwestycyjnych badanych potencjalnych beneficjentów. Spośród tych, którzy uzyskali takie dofinansowanie, przeważają środki pochodzące z Funduszy Europejskich (43%). 36% badanych uzyskało środki od instytucji publicznych, 11% od fundacji i organizacji pozarządowych.

Tabela 20. Źródła finansowania dotychczasowych projektów inwestycyjnych przez potencjalnych beneficjentów

Źródła dofinansowania projektów inwestycyjnych	Liczba	Procent
fundacje i organizacje pozarządowe	12	11%
instytucje publiczne	39	36%
fundusze Europejskie	46	43%
fundusze zagraniczne	10	9%
	107*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tylu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Jako źródła swoich doświadczeń w zarządzaniu projektami inwestycyjnymi badani wskazywali wielomilionowe inwestycje jakie realizowali ze środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Regionalnych Programów Operacyjnych oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Cześć badanych jako jedyne swoje doświadczenie wskazywało na projekty zrealizowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jednak rzadko wielkość tych projektów przekraczała milion złotych.

Mimo optymistycznej samooceny badanych w kwestii przygotowania organizacyjnego do zarządzania wielomilionowymi projektami inwestycyjnymi (aż 73% badanych tak się ocenia), można oszacować, iż około 50% badanych rzeczywiście realizowało projekty inwestycyjne współfinansowane ze środków UE. Te instytucje posiadają odpowiedni potencjał do sprawnego wydatkowania środków w ramach Priorytetu XI POLiŚ.

Pytanie ewaluacyjne

3.3. Czy potencjał doświadczeń i wiedzy wnioskodawców/beneficjentów jest wystarczający do spełnienia warunków aplikacyjnych? Jakie grupy beneficjentów nie są w stanie spełnić tych warunków?

Odpowiedzi badanych przedstawionych w poniższej tabeli wskazują, iż prawie połowa badanych potencjalnych beneficjentów (48%) twierdzi, iż posiada odpowiednie doświadczenie do spełnienia warunków aplikacyjnych do Priorytetu XI POLiŚ.

Tabela 21. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Proszę ocenić potencjał Państwa instytucji w doświadczeniu i wiedzy dot. realizacji wniosków inwestycyjnych.

Odpowiedzi	Liczba	Procent
nie posiadamy odpowiedniego doświadczenia i wiedzy	32	16%
posiadamy doświadczenie, ale jest ono niepełne	68	34%
posiadamy odpowiednie doświadczenie	98	49%
	198*	100%

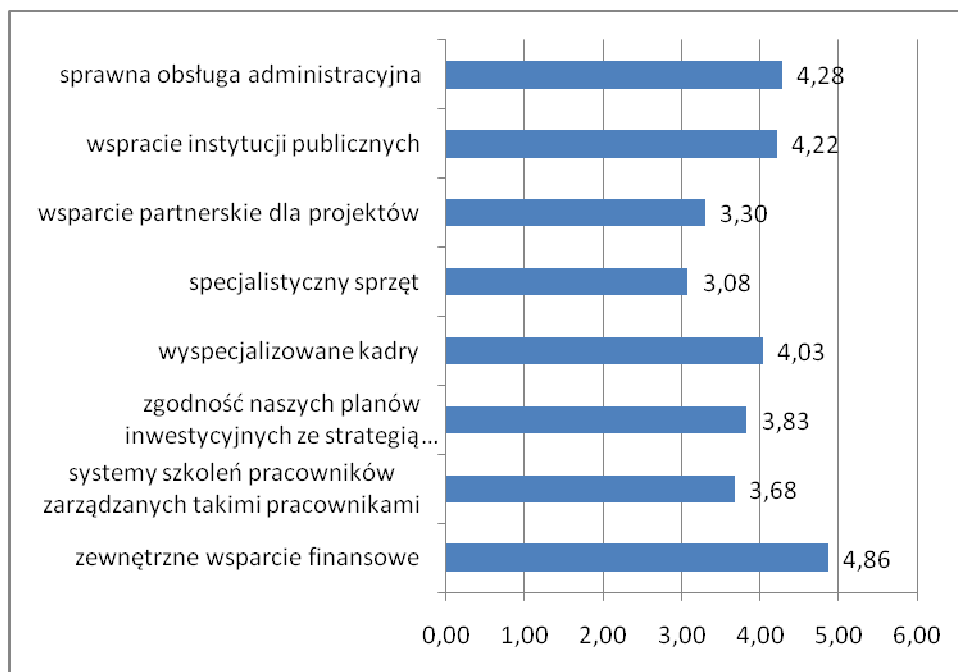
Źródło: badania PAPI

* Tylu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

34% badanych przyznaje, że ich doświadczenie jest niepełne. Reszta (16%) stwierdziła, iż go w ogóle nie posiada. Dalej zapytano się potencjalnych beneficjentów jakie z wyróżnionych czynników są najbardziej istotne w perspektywie osiągnięcia planowych celów inwestycyjnych. Jak wskazuje poniższy wykres najbardziej istotne jest uzyskanie zewnętrznego wsparcia finansowego (średnia z odpowiedzi 4,86), następnie sprawna obsługa administracyjna (4,28) oraz wsparcie instytucji publicznych (4,22).

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Wykres 6. Średnia z ocen udzielonych w odpowiedzi na pytanie: Proszę określić na skali od 1 do 5 jak istotne są, w perspektywie osiągnięcia celów inwestycyjnych następujące czynniki.

Źródło: badania PAPI

Mniej ważne, w opinii badanych, jest posiadanie wyspecjalizowanej kadry pracowników (4,03) oraz zgodności planów inwestycyjnych ze strategią województwa (3,83). Najmniej istotne jest posiadanie specjalistycznego sprzętu (3,08) oraz wsparcie partnerskie dla projektów (3,30) oraz system szkoleń dla pracowników (3,68).

Potencjalni beneficjenci, którzy nie są w stanie spełnić warunków POIiŚ to głównie instytucje, które nie mają żadnego doświadczenia w realizacji projektów inwestycyjnych, lub prowadziły takie ale niskobudżetowe (np. o wartości ok. 1 mln zł).

Pytanie ewaluacyjne

3.4. Czy potencjał finansowy wnioskodawców/beneficjentów jest wystarczający do spełnienia warunków aplikacyjnych? Jakie grupy beneficjentów nie są w stanie spełnić finansowych warunków?

W dalszej kolejności zapytano się potencjalnych beneficjentów na ile oceniają potencjał finansowy swojej instytucji w kontekście realizacji projektu inwestycyjnego. Jak wskazuje

poniższa tabela 12% badanych twierdzi, iż posiada odpowiednie możliwości finansowe. Dokładanie połowa badanych (50%) twierdzi, iż posiada niewystarczające możliwości finansowe. 38% badanych ocenia swój potencjał finansowy jako niewystarczający. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Rozkład odpowiedzi na pytanie: proszę ocenić na ile potencjał finansowy Państwa instytucji daje szansę na realizację projektu inwestycyjnego?

Odpowiedź	Liczba	Procent
nie posiadamy odpowiedniego potencjału finansowego	74	38%
posiadamy pewne możliwości finansowe, ale są one niewystarczające	98	50%
posiadamy odpowiednie możliwości finansowe	23	12%
Razem	195*	100%

Źródło: badania PAPI

* Tytu respondentów odpowiedziało na to pytanie.

Jak już wcześniej wykazano, najmniejsze problemy ze spełnieniem warunków finansowych koniecznych do aplikacji do POIiŚ mają potencjalni beneficjenci, których organem prowadzącym jest samorząd lub administracja państwowa.

Podsumowanie

Oceniając stopień zaawansowania zgłaszanych potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów należy podkreślić, iż istnieje spore zainteresowanie dostępem do środków pochodzących z XI Priorytetu POIiŚ. Wielu badanych jest już przygotowanych do aplikowania o fundusze lub w trakcie przygotowań. Wynika to głównie z tego, iż projekty inwestycyjne ok. 50% badanych potencjalnych beneficjentów posiadają już odpowiednią dokumentację techniczną i inwestycyjną umożliwiającą rozpoczęcie działań.

W kwestii potencjału finansowego, zdecydowana większość badanych jest w stanie zagwarantować środki na pokrycie wkładu własnego. Pochodzić one mogą z budżetu organizatora instytucji kultury (najczęściej jednostki samorządu lub Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Należy jednak zauważyć, iż istnieje potencjalny problem uzyskania środków na wkład własny w przypadku obiektów zabytków, których właścicielem są kościoły i gminy wyznaniowe. Ta grupa potencjalnych beneficjentów jasno wskazywała na problem zagwarantowania odpowiednich sum.

Największym doświadczeniem i potencjałem organizacyjnym charakteryzują się potencjalni beneficjenci, którzy w ciągu ostatnich lat mieli możliwość realizowania projektów inwestycyjnych np. ze środków ZPORR lub Regionalnych Programów Operacyjnych. Doświadczenie zdobyte w tych Programach, procentuje i daje szansę na udźwigniecie kolejnych wy-

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

zwań w postaci nowych wielomilionowych projektów inwestycyjnych finansowanych ze środków UE. Dla mniej doświadczonych szansą jest odpowiednie wsparcie instytucji publicznych w zakresie pomocy organizacyjnej i merytorycznej. Rozwinięcie takiego systemu wsparcia, choćby za pośrednictwem urzędów marszałkowskich jest szansą dla rozwoju odpowiednich kompetencji wśród mniej doświadczonych potencjalnych beneficjentów.

Wnioski i rekomendacje

W wyniku przeprowadzonego badania można sformułować szereg wniosków i rekomendacji. Częściowo są one zawarte w tekście raportu, w podsumowaniach do kolejnych jego części. Poniżej zostaną przedstawione najważniejsze rekomendacje. Na końcu rozdziału zamieszczono tabelę rekomendacji w formie zalecanej przez Krajową Jednostkę Oceny.

Rekomendacja 1. Zwiększenie środków finansowych na XI Priorytet „Kultura i dziedzictwo kulturowe”. Proporcjonalnie największe dodatkowe środki powinny zostać przekazane na Działanie 11.1 „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym” oraz na Działanie 11.2 „Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”, a następnie na Działanie 11.3 „Infrastruktura szkolnictwa artystycznego”. Wyniki badań potwierdzających te rekomendacje zostały opisane na stronach 71 i 71.

Uzasadnienie: Znacząca część potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów związana jest z odtworzeniem substancji obiektów zabytkowych (Działanie 11.1). Dlatego postuluje się dostosowanie planów budżetowych XI Priorytetu POIiŚ i przyszłych podobnych programów inwestycyjnych.

Rezultaty badania wykazują wysoki poziom potrzeb inwestycyjnych oraz konieczność dalszego finansowania projektów z zakresu infrastruktury kultury (Działanie 11.2). Poprawa stanu infrastruktury obiektów nie zabytkowych oraz budowa nowych obiektów jest stale podnoszoną przez potencjalnych beneficjentów potrzebą. Wyniki badań ujawniają także regionalne dysproporcje w rozmieszczeniu instytucji kultury. Działanie 11.3 w ramach XI Priorytetu POIiŚ odpowiada na liczne potrzeby infrastrukturalne tych szkół i uczelni, które od lat nie były realizowane. Dotychczas udzielone wsparcie nie wyczerpuje potrzeb, za bardzo dynamicznym rozwojem szkolnictwa artystycznego nie poszedł proporcjonalny rozwój jego infrastruktury,. Kontynuacja finansowania projektów skierowanych tylko do instytucji szkolnictwa artystycznego jest zbieżna z potrzebami potencjalnych beneficjentów.

Rekomendacja 2. Zwiększenie środków na program Promesa Ministra Kultury lub inne alternatywne źródła finansowania kultury, w tym m. in. na wspieranie wkładu własnego beneficjentów. Wyniki badań potwierdzających te rekomendacje zostały opisane na stronach 81 i 82.

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

Uzasadnienie: Potencjalną barierą w dostępie do środków z XI Priorytetu POIiŚ jest konieczność pokrycia wkładu własnego. Problem ten nie dotyczy wszystkich typów potencjalnych beneficjentów. Organem prowadzącym większość potencjalnych beneficjentów są jednostki samorządu terytorialnego lub Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Z badań wynika, iż instytucje te mają możliwości uzyskania odpowiednich środków z budżetów organów prowadzących. Jednak co dziesiąty badany potencjalny beneficjent to przedstawiciel kościołów lub gmin wyznaniowych. Ta grupa badanych zwracała uwagę, iż dla nich pokrycie wkładu własnego jest aktualnym problemem. Nie bez znaczenia powinien być fakt, iż instytucje te są posiadanieli licznych obiektów zabytków o znaczeniu ponadregionalnym. Zwiększenie dostępności do takiego instrumentu wsparcia finansowego jak Promesa MKiDN umożliwi większy dostęp do środków w ramach XI Priorytetu POIiŚ wśród potencjalnych beneficjentów.

Rekomendacja 3. Włączenie problematyki rozwoju kultury do strategii horyzontalnej kraju oraz strategii rozwoju poszczególnych regionów kraju. Wyniki badań potwierdzających te rekomendacje zostały opisane na stronach 46 i 47.

Uzasadnienie: Rozwój instytucji kultury powinien być skorelowany z odpowiednim myśleniem strategicznym nt. znaczenia sektora kultury dla rozwoju kraju i regionu. Dlatego, aby świadomie wyrównywać opisane w raporcie dysproporcje rekomenduje się włączenie problematyki rozwoju kultury do krajowych strategii horyzontalnych, strategii rozwoju poszczególnych regionów, Krajowego Programu Reform na rzecz Strategii Europa 2020, a także do strategicznych celów realizowanych w ramach polityki spójności po 2013 r., z wykorzystaniem funduszy strukturalnych w Nowej Perspektywie

I.p	Wniosek wynikający z badania (nr strony w raporcie)	Rekomendacja	Propozycja sposobu realizacji rekomendacji	Proponowany termin realizacji rekomendacji (w kwartałach)	Adresat rekomendacji	Stan docelowy / oczekiwany efekt wdrożenia rekomendacji
1.	<p>Znacząca część potrzeb inwestycyjnych potencjalnych beneficjentów związana jest z odtworzeniem substancji obiektów zabytkowych (Działanie 11.1). Dlatego postuluje się dostosowanie planów budżetowych XI Priorytetu POIiŚ i przyszłych podobnych programów inwestycyjnych.</p> <p>Rezultaty badania wykazują wysoki poziom potrzeb inwestycyjnych oraz konieczność dalszego finansowania projektów z zakresu infrastruktury kultury (Działanie 11.2). Poprawa stanu infrastruktury obiektów nie za-</p>	<p>Zwiększenie środków finansowych na XI Priorytet „Kultura i dziedzictwo kulturowe”. Proporcjonalnie największe dodatkowe środki powinny zostać przekazane na Działanie 11.1 „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym” oraz na Działanie 11.2 „Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”, a następnie na Działanie 11.3 „Infrastruktura szkolnictwa</p>	<p>Zwiększenie środków na XI Priorytet POIiŚ.</p>	<p>II kwartał 2011 r.</p>	<p>Dysponent KRW Instytucja Zarządzająca XI Priorytetem POIiŚ</p>	<p>Zwiększenie ilości projektów inwestycyjnych finansowanych w ramach XI Priorytetu POIiŚ</p>

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

<p>bytkowych oraz budowa nowych obiektów jest stale podnoszoną przez potencjalnych beneficjentów potrzebą. Wyniki badań ujawniają także regionalne dysproporcje w rozmieszczeniu instytucji kultury. Działanie 11.3 w ramach XI Priorytetu POiŚ odpowiada na liczne potrzeby infrastrukturalne tych szkół i uczelni, które od lat nie były realizowane. Dotychczas udzielone wsparcie nie wyczerpuje potrzeb, za bardzo dynamicznym rozwojem szkolnictwa artystycznego nie poszedł proporcjonalny rozwój jego infrastruktury,. Kontynuacja finansowania projektów skierowanych</p>	<p>artystycznego”.</p>				
--	------------------------	--	--	--	--

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

	tylko do instytucji szkolnictwa artystycznego jest zbieżna z potrzebami potencjalnych beneficjentów (strony 71 i 71).					
2.	Co dziesiąty badany potencjalny beneficjent to przedstawiciel kościołów lub gmin wyznaniowych. Ta grupa badanych zwracała uwagę, iż dla nich pokrycie wkładu własnego jest aktualnym problemem. Nie bez znaczenia powinien być fakt, iż instytucje te są posiadaniem licznych obiektów zabytków o znaczeniu ponadregionalnym (strony 81 i 82).	Zwiększenie środków na program Promesa Ministra Kultury lub inne alternatywne źródła finansowania kultury, w tym m. in. na wspieranie wkładu własnego beneficjentów	Zwiększenie ilości dostępnych środków w ramach Promesy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Postulowanie zwiększenia środków przeznaczonych na finansowanie kultury	2011 r.	MKiDN	Większa ilość beneficjentów korzystających ze środków na wkład własny w ramach Promesy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i tym samym zwiększenie liczby potencjalnych beneficjentów XI priorytetu POIiŚ

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

3.	Rozwój instytucji kultury powinien być skorelowany z odpowiednim myśleniem strategicznym nt.. znaczenia sektora kultury dla rozwoju kraju i regionu. Dlatego, aby świadomie wyrównywać opisane w raporcie dysproporcje rekomenduje się włączenie problematyki rozwoju kultury do krajowych strategii horyzontalnych, strategii rozwoju poszczególnych regionów, Krajowego Programu Reform na rzecz Strategii Europa 2020, a także do strategicznych celów realizowanych w ramach polityki spójności po 2013 r., z wykorzystaniem funduszy strukturalnych w Nowej Perspektywie (stro-	Włączenie problematyki rozwoju kultury do krajowych strategii horyzontalnych, strategii rozwoju poszczególnych regionów, Krajowego Programu Reform na rzecz Strategii Europa 2020, strategicznych celów Rządu RP realizowanych w ramach polityki spójności po 2013 r.	Zapisy dot. znaczenia sektora kultury w rozwoju kraju i regionów w odpowiednich dokumentach strategicznych.	2011 - 2015	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urzędy Marszałkowskie	Zwiększenie wpływu rozwoju sektora kultury na rozwój kraju oraz poszczególnych regionów
----	--	---	---	-------------	--	---

Badanie współfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

ny 46 i 47).					
--------------	--	--	--	--	--